

2018'DE

EKONOMİ

NURULLAH GÜR • MEVLÜT TATLIYER • ŞERİF DİLEK • DENİZ İSTİKBAL • MERVE YANARTAŞ

FİNANSAL TÜRBÜLANS

Türkiye 2018’de ekonomik göstergelerle açıklanması çok da mümkün olmayan döviz kuru hareketleri yaşadı. Türkiye ekonomisinin son iki yıl içinde beş önemli finansal saldırı dalgası yaşadığı söylenebilir. Bunlardan Kasım 2016, Ocak 2017, Ekim-Kasım 2017’de gerçekleşen ilk üçü –haddizatında önemli finansal saldırılar olmalarına rağmen– Mayıs 2018 ve Ağustos 2018’de gerçekleşen son iki finansal saldırıya kıyasla etki olarak düşüktü. Ağustos 2018’deki finansal saldırı ise Mayıs’takini dahi gölgede bırakacak ölçüde şiddetli oldu.

Bazı finansal kurum raporları ve ekonomist görüşleri Türkiye’nin yaşamış olduğu kur şokunun temel nedenini enflasyon ve cari açığa yaşanan bozulmaya bağlamaktadır. Küresel ekonomide gelişmekte olan ülkelerle sınırlı kalmayan belli makroekonomik sorunlar bugün bazı gelişmiş ülkelerde de mevcuttur. Yükselen bir piyasa olarak Türkiye’nin de belli makroekonomik sorunları vardır. Türkiye ekonomisinde cari açık ve enflasyon da bu sorunlar arasında sayılabilir. Bu yıl özellikle Mayıs ve Ağustos’ta Türk Lirasının (TL) ciddi şekilde değer yitirmesi akabinde artan ithalat maliyetleri dolayısıyla uzun zamandır tek haneli rakamlarda seyreden enflasyon ciddi şekilde yükselerek yüzde 20’ler düzeyine ulaşmıştır. Türkiye’de enflasyonu besleyen bir başka etmen de tarım ve gıda tedarik zincirindeki yapısal sorunlardır.

Dış ticaretin yapısal bir gerçekliği olarak Türkiye ekonomisinin büyüme ve ihracat artışı kaydettiği dönemlerde cari açığa da artış görülmüştür. Bunun temel sebebi ise ihracatın ithal ara mallarına olan önemli düzeydeki bağımlılığıdır. Ancak küresel siyaset ve ekonomide yaşanan gelişmelerin daha fazla etkisinde kalan Türkiye ekonomisinin son dönemlerde yaşadığı ve rasyonel bir temelden uzak olan döviz kurlarındaki yükselişin söz konusu sorunlarla (cari açık ve enflasyon) açıklanması pek mümkün değildir. Çünkü Türkiye ekonomisinin ne cari açık ne de enflasyon göstergelerinde TL’nin çok kısa bir sürede yüksek oranda değer kaybetmesine neden olabilecek bir yükseliş yaşanmıştır.

Bazı analistler mali disiplinden taviz verilmesi ve Merkez Bankasının bağımsızlığına dair tartışmaların döviz piyasasını etkilediğini belirtmektedir. Kamunun reel sektöre verdiği teşvikler ve emeklilere yönelik devreye giren bayram ikramiyesi uygulaması kamu harcamalarının belli ölçüde yükselmesine neden olsa da Türkiye bütçe açığı ve kamu borcu gibi göstergeler dikkate alındığında halen bütçe disiplini konusunda neredeyse bütün G20 ülkelerinden daha güçlü bir konumdadır. Öte yandan para politikası değişikliklerinin zamanlaması hususunda bazı tereddütler yaşansa da Merkez Bankası bu yıl faizleri agresif bir şekilde artırmakla kalmayıp gerekli olduğu durumda ek sıkılaştırmaya gideceğine dair güçlü sinyaller vermiştir. Dolayısıyla para ve maliye politikasına yönelik endişelerin de Türkiye gibi büyük bir ekonomide kurların bu denli ani ve hacimli yükselmesini tek başına tetikleyebileceğini söylemek güçtür.¹

Bu çerçevede dolar kurundaki son üç ayda yaşanan yükselişi ekonomik gerekçelerle izah etmek hiç de kolay değildir. Kurun bu düzeyden hızlı bir şekilde çok uzak noktalara sürüklenmesi ciddi spekülasyon atakların olduğu yönünde kuvvetli bir izlenim bırakmaktadır.² Bu açıdan dolar kurunda yaşanan ciddi yükselişin arka planında siyasi gelişmelerin olduğu görülmektedir.³

Bu bağlamda döviz kurunda yaşanan sıra dışı hareketliliğin arka planında ABD ile Türkiye arasında tırmanan siyasi gerginlik ve bu ortamdan beslenen manipülatif haberler bulunmaktadır.

Türkiye'nin siyasal alanda ABD ve Avrupa Birliği (AB) ülkeleriyle gerilim yaşadığı süreçlerde ekonominin Ankara'ya karşı bir silah olarak kullanıldığı aşikardır. Özellikle kredi derecelendirme kuruluşlarının en kritik dönemlerde ve çoğu zaman temelsiz gerekçelerle Türkiye'nin notunu düşürmesi ekonominin siyasete nasıl alet edildiğinin bir yansıması niteliğindedir. Bu yaşananlar karşısında genelde hükümetin ve özelde ekonomi yönetiminin sessiz kalmayarak bir aksiyon planı ortaya koymuş olması piyasaların rahatlaması açısından önemlidir.

Bugün ABD birçok ülkeye karşı elindeki ekonomik ve finansal gücü bir silah olarak kullanmaktadır. Bu süreçte Türkiye de ABD'nin irrasyonel tavrından nasibini almaktadır. Bunlar arasında en net örnek tutuklu Rahip Andrew Brunson'un yargılama sürecine yapılan müdahaledir. ABD tutuklu vatandaşının serbest bırakılmasını tehditkar bir şekilde talep etmekle kalmamış, Türkiye'ye karşı sembolik önemi olan bazı yaptırım kararları da almıştır. Küresel ekonomide ABD'nin aldığı payın gittikçe azalması, buna karşılık Asya başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin artan ağırlığı Washington'ın şımarık, irrasyonel ve aşırı tepkiler vermesine yol açmaktadır. Nitekim Trump'ın iktidara gelişiyle birlikte ABD'nin kendi eliyle kurduğu liberal

1. Nurullah Gür, "Dövizdeki Hareketlilik ve Yeni Ekonomi Yaklaşımının Öncelikleri", *Sabah Perspektif*, 11 Ağustos 2018.

2. "Ekonomistler Şaşkın: Doların Yükselmesi İçin Ortada Hiçbir Ekonomik Gerekçe Yok", *Güneş*, 23 Mayıs 2018.

3. Mevlüt Tatlıyer, "Kurda Yaşananlar ve Finansal Mücadele", *Sabah Perspektif*, 25 Ağustos 2018.

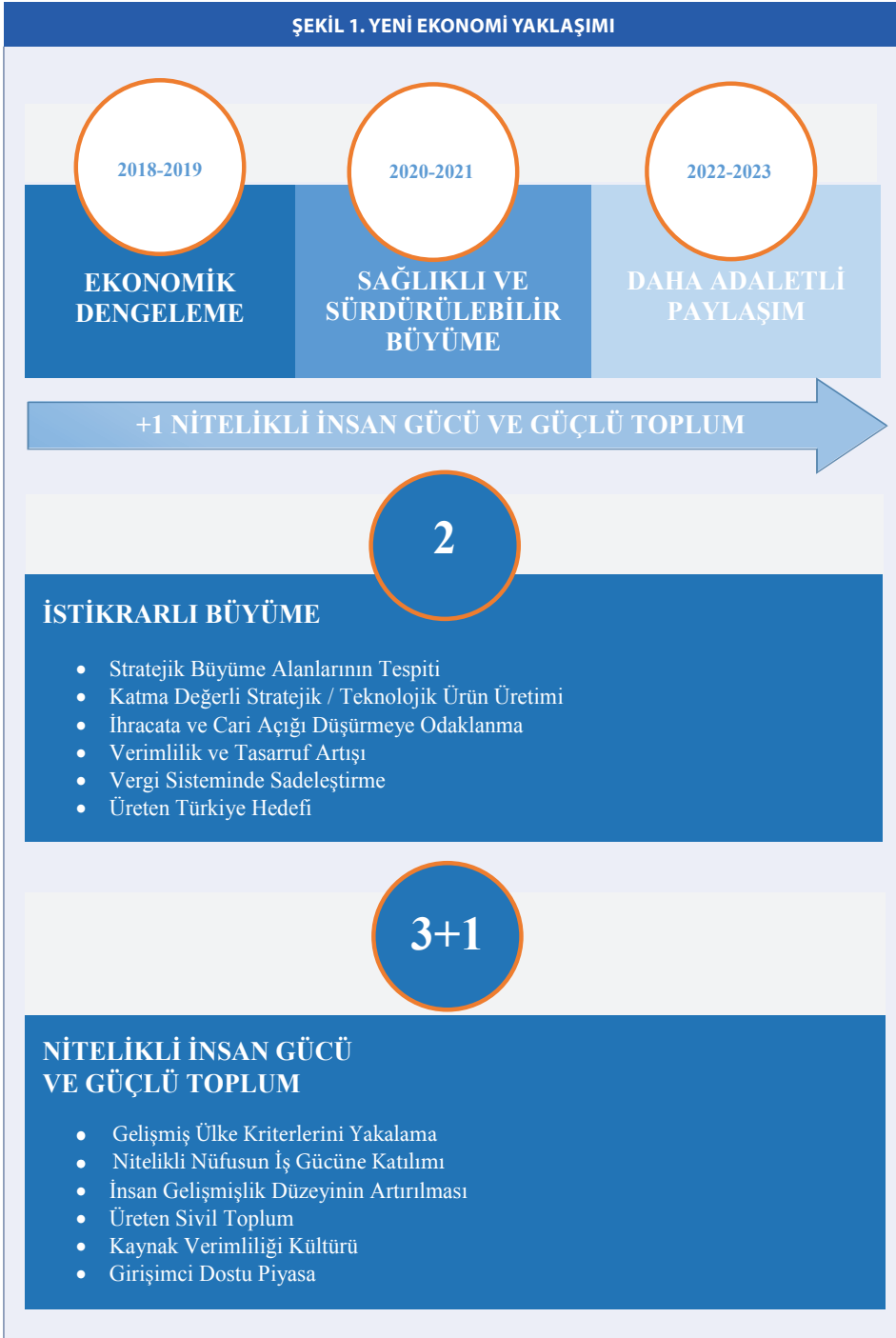
değerleri önemli oranda hiçe saymakta olduğu görülmektedir. Dahası ABD, Çin gibi yükselen güçlü aktörlere karşı sürdürdüğü ticaret savaşlarını ihtiyaç duyduğunda geleneksel Batılı müttefiklerine karşı da kullanmaktan çekinmemektedir. ABD-Türkiye ilişkileri de Trump'ın bu tavrından olumsuz etkilenmiştir. Başta Suriye'deki gelişmeler ve FETÖ meselesi olmak üzere Halkbank'ın eski genel müdür yardımcısı Hakan Atilla davası ve Rahip Brunson davası buna örnek olarak gösterilebilir.

Son yıllarda küresel ekonomide yaşananlar gelişmekte olan ülkeleri de etkilemektedir. ABD Merkez Bankasının (FED) faizleri yükseltmesi, Trump'ın fitilini ateşlediği ticaret savaşlarının karşılıklı misillemeye varması ve artan jeopolitik riskler gelişmekte olan ülkelere yönelik dış yatırımların yavaşlamasına yol açmaktadır. Bu gelişmeler altında Türkiye ekonomisi için ihtiyaç duyulan fonları yurt dışından temin etmek daha maliyetli hale gelmektedir. Son iki yıldır yaşanan bu gelişmeler TL üzerinde belirli ölçüde baskı oluşturuyordu. Küresel gelişmelerin yanında ABD ile yaşanan siyasi gerilim ve Batı'da Türkiye ekonomisi aleyhine çıkan manipülatif haberler de yabancı yatırımcının tedirginlik yaşamasına sebebiyet vermiştir. Spekülatörler belirsizlik ve tedirginliğin arttığı böylesi bir ortamda oluşan fırsatla birlikte kur üzerinde ataklar gerçekleştirerek kazançlarını arttırmaya çalışmıştır. Kurda yaşanan ani ve sert dalgalanmalar ekonomik aktiviteye zarar vermiştir. Kur şoku sonrası alınan tedbirlerle birlikte ekonomik dengelenme sağlanmaya çalışılmıştır.

YENİ EKONOMİ YAKLAŞIMI VE YENİ EKONOMİ PROGRAMI

24 Haziran seçimleriyle birlikte Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş süreci başlamıştır. Yeni sistemin kendini en çok hissettirdiği alanlardan biri hiç kuşkusuz ekonomi yönetimidir. Bakanlıklar arasındaki politika koordinasyonunun artırılması adına ekonomi bakanlıklarının sayısı azaltılmıştır. Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı birleştirilerek “Hazine ve Maliye Bakanlığı” adını almıştır. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Kalkınma Bakanlığı “Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı” adıyla birleştirilmiştir. İhracat kapasitesini artırmaya yönelik olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığı “Ticaret Bakanlığı” adı altında tek bir bakanlık haline getirilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde Türkiye'nin yeni ekonomik yaklaşımını 10 Ağustos'ta yaptığı bir tanıtım toplantısında kamuoyuna sunmuştur. Yeni ekonomi yaklaşımı 3+1 sacayağı üzerine kurgulanmıştır: İlk olarak 2018-2019 döneminde enflasyon ve cari açığın düşürülmesine yönelik politikalarla ekonomik dengelenmenin sağlanması hedeflenmektedir. İkinci etapta stratejik büyüme alanlarının tespit edilip seçici teşvik sisteminin kullanılmasıyla sağlıklı ve sürdürülebilir büyümeye erişim sağlanacaktır. Üçüncü aşamada vergi sistemi, gelir dağılımı ve kayıt dışı ekonomi üzerine odaklanılarak ekonomik pastanın daha adil paylaşılması temel hedef olacaktır. Yeni ekonomi yaklaşımı bütün bunların gerçekleşmesinin nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi ve güçlü topluma dönüşümün tamamlanmasıyla mümkün olacağına vurgu yapmaktadır (Şekil 1).

Ağustos'ta gerçekleşen finansal saldırı sonrasında Türkiye ekonomisinin orta vadeli hedefleri ve kamunun atacağı politika adımlarının neler olacağına dair kamuoyunda ciddi bir merak uyanmıştı. 2019-2021 dönemini kapsayan Yeni Ekonomi Programı (YEP) 20 Eylül'de Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak tarafından

geniş katılımlı bir toplantıyla tanıtıldı. YEP'te ilk göze çarpan husus eski Orta Vadeli Plan anlayışından koparak daha dinamik bir perspektifle birlikte rasyonel hedefler ve tahminler sunmasıdır. Türkiye ekonomisinin 2018'in yaz aylarında yaşamış olduğu türbülansın etkilerini asgari düzeye indirmek için YEP'in önümüzdeki iki yılda ekonomik dengelenme üzerine odaklandığı görülmektedir. Ekonomik dengelenmenin gerçekleşmesi adına politikalarda öncelik ilk etapta enflasyon ve cari açığı düşürmeye verilmiştir.

Geçmiş yıllarda enflasyon tahmin ve hedefleri hususunda gerçeklikten ciddi bir kopuş yaşandığı görülmektedir. Hal böyle olunca hiçbir ekonomik oyuncu enflasyon hedefini ciddiye almadan tüketim ve yatırım kararlarını şekillendirmiştir. Bu durum enflasyonu düşürmede Merkez Bankası ve hükümetin işini bir hayli zorlaştırmıştır. YEP'te yer alan enflasyon hedeflerinin daha gerçekçi olması beklentiler kanalıyla enflasyonla mücadele etme noktasında daha etkin sonuçların alınmasına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.⁴ YEP'te enflasyon hedefi 2018 için yüzde 20,8, 2019 için yüzde 15,9 ve 2020 için de yüzde 9,8 olarak belirlenmiştir. Cari açığın da 2021'e kadar yüzde 2,6'ya düşürülmesi hedeflenmektedir.

Ekonomik dengelenmenin sağlanması adına enflasyon ve cari açığı düşürmeye odaklanan politikaların ekonomik aktiviteyi belli ölçüde yavaşlatacağı tahmin edilmektedir. Bu bağlamda büyüme hedefleri 2021'e kadar yüzde 4'ün altında belirlenmiştir. Ekonomik büyümenin Türkiye ekonomisinin potansiyelinin altında gerçekleşmesinin işsizlik oranının tek haneli rakamlara inmesini engelleyeceği öngörülmektedir.

YEP dengelenme, disiplin ve değişim sacayakları üzerine kurulu olan bir programdır. Bir taraftan kamu maliyesinin disipline edilmesinin enflasyon ve cari açığı düşürmeye vereceği katkı ile ekonomik dengelenmenin sağlanması diğer taraftan da ekonomi politikalarının daha seçici, hedef bazlı ve etkin hale getirilmesiyle kritik sektörlerin önceliğinde Türkiye ekonomisinin ihtiyaç duyduğu yapısal dönüşümün tohumlarının atılması amaçlanmaktadır.⁵ Ekonomik büyümenin görece yavaşlama eğiliminde olması ve TL'nin dolar karşısında değer kaybetmesi cari açığın hızlı bir şekilde geri çekilmesine neden olacaktır. YEP ayrıca ekonomik aktivitenin izlediği seyirden bağımsız olarak cari açığı kalıcı bir şekilde düşürmek üzerine odaklanmaktadır. Bu açıdan ihracat odaklı dönüşümün yanı sıra sanayi politikalarında da katma değer üreten yatırımlara öncelik verilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Yatırımların özellikle ilaç, petrokimya, enerji, teçhizat ve yazılım sektörleri gibi cari açığı düşürme ve uzun vadeli büyümeye destek olma potansiyelini barındıran alanlara yönlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu noktada hedeflendiği üzere cari açığın gayrisafi yurt içi hasılaya (GSYH) oranının 2021'de yüzde 2,6'ya düşmesi durumunda Türkiye ekonomisi dış şoklara karşı önemli oranda güçlenecektir.

4. Nurullah Gür, "Yeni Ekonomi Programının Şifreleri", *Sabah Perspektif*, 22 Eylül 2018.

5. Nurullah Gür, "Yeni Ekonomi Programı'ndan Akılda Kalanlar", *Sabah Perspektif*, 29 Eylül 2018.

TABLO 1. YEP HEDEFLERİ (2018-2021)				
HEDEFLER	2018	2019	2020	2021
GSYH Büyüme Hedefi	3,8	2,3	3,5	5,0
Enflasyon Büyüme Hedefi	20,8	15,9	9,8	6,0
Bütçe Açığı	1,9	1,8	1,9	1,7
Faiz Dışı Fazla Hedefi	0,1	0,8	1,0	1,3
Cari Açık Hedefi	4,7	3,3	2,7	2,6
İstihdam Düzeyi Hedefi	28,7	29,1	29,9	30,9
İşsizlik Oranları	11,3	12,1	11,9	10,8

Kaynak: YEP

Mali disiplinin ekonominin en önemli çıpası olmaya devam edeceğine dair algının korunması amacıyla kamunun gerekli adımları atacağına dair güçlü bir taahhütte bulunması ekonomik istikrar için kritik öneme sahiptir. Ancak burada maliye politikasının sıkılaştırılmasına yapılan vurgunun ciddi bir kemer sıkma politikası anlamına gelmediği vurgulanmalıdır.⁶ Kamuda israfın önüne geçebilmek için bazı harcama kalemlerinde tasarrufa gidilerek ve gelir artışı sağlanarak bütçe açığının yükselmesinin önüne geçilebileceği belirtilmiştir. Makam araçları sayısında azalmaya gidilmesi, verimsiz teşvik uygulamalarının kaldırılması ve ihalesi yapılmamış olan altyapı projelerinin ertelenmesi tasarruf tedbirleri kapsamında atılmış bazı adımlara örnektir. İsrafın önlenmesi yoluyla ortaya çıkan ek kaynakların verimli alanlara kanalize edilmesi ekonomiye destek anlamında büyük oranda alan açacaktır. Gerçekleştirilmesi planlanan politikaların ve tasarruf hedeflerinin “Kamu Maliyesi Değişim ve Dönüşüm Ofisi” tarafından takip edilmesi ve buna göre konum alınacak olunması bir diğer önemli adımdır. Kamu maliyesinin geleceği açısından bir başka husus ise vergi borcu yapılandırılmasına son verilerek vergi sisteminin daha düzenli hale getirilmesi hedeflenmektedir. YEP’te yer alan hedeflerin tutturulması adına atılması planlanan politika adımları Tablo 2’de özetlenmeye çalışılmıştır.

TABLO 2. YEP POLİTİKALARI
Dengelenme süreciyle eş zamanlı mali disiplin
Üretim ve ihracatta katma değere odaklı değişim
Merkez Bankası fiyat istikrarı temel amacı doğrultusunda elindeki tüm araçları kararlı ve bağımsız bir şekilde kullanmaya devam edecektir.
Hazine ve Maliye Bakanlığı sıkı mali disiplinle bu mücadeleye destek verecektir.
Finansal güvenlik ve istikrarın sürdürülebilmesi için “Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi” (FIKKO) kurulacaktır.
Enflasyonla Topyekun Mücadele Programı hayata geçirilecektir.
“Ürün Gözetim Mekanizması” ve “Tarımda Millî Birlik Projesi” ile gıda fiyatlarındaki dalgalanmalar yakından izlenerek gıda enflasyonu ile etkin mücadele edilecektir.
Kira artış üst sınırı döviz kuruna duyarlı üretici fiyatları yerine tüketici fiyatlarına göre belirlenecektir.

6. Gür, “Yeni Ekonomi Programı’ndan Akılda Kalanlar”.

Cari açığın düşürülmesi için ilaç, petrokimya, enerji, makine/teçhizat ve yazılım gibi sektörlerdeki yatırım projelerine verilecek destekler önceliklendirilecektir.

Teknoloji ve AR-GE yatırımları kamu-özel iş birliği modelleriyle gerçekleştirilecektir.

"İhracat Teşvik Sistemi" yeniden yapılandırılacaktır.

Küresel değer zinciri bakış açısıyla yeni pazar, yeni ürün, yeni ihracatçı hedefleri hayata geçirilecektir.

Yenilenebilir enerji ve yerli kömür kaynaklarının elektrik üretimindeki payı artırılacak, YEKA modeliyle enerji teknolojilerinin yerleştirilmesi desteklenecektir. Petrol ve doğal gaz kaynağı aramaları hızlandırılacaktır.

Tüm paydaşların mutabakatıyla kıdem tazminatı reformu hayata geçirilecektir.

Kamuda esnek çalışma hayata geçirilecektir.

İstihdam teşvikleri gözden geçirilerek yeniden tasarlanacaktır.

Kayıt dışı istihdamla mücadele etmek için yönlendirici ve rehberlik edici denetimler artırılabilecektir.

Mesleki eğitimde üretim bazlı yaklaşıma geçilecek ve özel sektörle iş birliği içinde çalışılacaktır.

BÜYÜME VE İSTİHDAM

Türkiye’de terör olayları ve 15 Temmuz darbe girişiminin ortaya çıkarmış olduğu riskler nedeniyle 2016’da ekonomik büyüme performansı potansiyelinin altında gerçekleşmiş, 2017’de ise siyasi risklerin azalması ve güven ortamının oluşturduğu toparlanmayla ekonomik büyüme ivme kazanmıştır. Ekonomik büyümede 2017’de yakalanan trend 2018’in ilk iki çeyreğinde sürmüştür. Kamunun sağlamış olduğu teşviklerin tüketim ve yatırımlar üzerindeki pozitif etkisine ikinci çeyrekte ihracat artışı da eklenince Türkiye ekonomisi ilk altı ayda hızlı bir büyüme performansı göstermiştir. Ancak yaz aylarında gerçekleşen spekülasyon hareketleri sonrasında TL’nin ani ve sert bir şekilde değer kaybetmesi şirket ve banka bilançolarının kötüleşmesine ve beklentilerin bozulmasına neden olarak ekonomik aktiviteyi yavaşlatmıştır. Bu yıllık çalışmasında Türkiye ekonomisine dair Aralık itibarıyla elimizde mevcut olan ilk üç çeyreğe ait GSYH verileri baz alınarak bir değerlendirme yapılmaktadır.

TABLO 3. HARCAMA KALEMLERİNİN GELİŞİM HIZI* (YÜZDE, 2018)			
	Birinci Çeyrek	İkinci Çeyrek	Üçüncü Çeyrek
Hanehalkı Tüketim Harcamaları	11	6,4	1,1
Kamu Tüketim Harcamaları	3,4	7,8	7,5
Yatırımlar	9,7	4,2	-3,8
Mal ve Hizmet İhracatı	0,7	4,2	13,6
Mal ve Hizmet İthalatı	15,6	0,2	-16,7
GSYH	7,4	5,3	1,6

*Önceki yılın aynı çeyreğine göre
Kaynak: TÜİK

Türkiye 2018’in birinci çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 7,4 büyümüştür. İç talebin oldukça canlı seyrettiği bu dönemde hanehalkı nihai tüketim harcamaları yüzde 11 artış kaydetmiştir. Devletin nihai tüketim

harcamaları yüzde 3,4, gayrisafi sabit sermaye oluşumu da yüzde 9,7 artmıştır. Mal ve hizmet ihracatı yüzde 0,7'lik bir artış yaşarken ithalat yüzde 15,6 artış kaydetmiştir. 2018'in birinci çeyreğinde tüketim ve yatırım harcamaları büyümeyi destekleyen temel faktörler olurken dış ticaret büyümeyi aşağıya çeken bir performans göstermiştir. Sektörel bazda büyümenin lokomotifi hizmet sektörü ve imalat sanayii olmuştur.

Türkiye ekonomisi ikinci çeyrekte ise yüzde 5,3'lük bir büyüme performansı göstermiştir. Hanehalkı tüketim harcamaları ve yatırım harcamalarında büyüme ilk çeyreğe göre hız kaybederken kamu harcamalarının büyümeye katkısı daha fazla ön plana çıkmıştır. Türkiye'nin en önemli ticaret partneri olan Avrupa ekonomisinde büyümenin canlı seyretmeye devam etmesi ve TL'deki değer kaybının sağlamış olduğu rekabet avantajı sayesinde toplam ihracat ikinci çeyrekte yüzde 4,2 artmıştır. İlk çeyrekte hızla artan ithalatın ikinci çeyrekte yerinde seyretmesi dış ticaret kanalının ekonomik büyümeye katkı vermesini sağlayan ikinci gelişme olmuştur. Tarım sektörü ikinci çeyrekte daralırken inşaat sektörü talep daralmasının etkisiyle yüzde 0,8 oranında büyümüştür. İlk çeyrekte yüzde 8,1 büyüyen imalat sanayii ikinci çeyrekte ivme kaydederek yüzde 4,3'lük bir performans göstermiştir. Yıllık bazda yüzde 8 büyüyen hizmet sektörü büyümenin itici gücü olmuştur.

2018'nin ilk yarısında dünya ortalamasının üzerinde bir büyüme performansı gösteren Türkiye ekonomisi kur şokunun etkisiyle üçüncü çeyrekte hız keserek yüzde 1,6 büyümüştür. Türkiye ekonomisi darbe girişiminin yaşandığı üçüncü çeyrekteki gerilemenin ardından sekiz çeyrek üst üste büyümeye devam etmiştir. Kur şokunun maliyetleri arttırması ve beklentileri kötüleştirmesi ekonomik aktiviteyi yavaşlatmıştır. Türkiye'de her dönem canlı seyreden tüketim harcamaları sadece yüzde 1,1 büyümüştür. Yatırım harcamaları yüzde 3,8 oranında daralırken stoklarda da azalma gerçekleşmiştir. Kamunun tüketim harcamaları ise bu çeyrekte yüzde 7,5 artış kaydederek ekonomik büyümeye destek vermiştir. Özellikle kur şokunun pozitif etkisi ihracat ve ithalat verilerine yansımıştır. Mal ve hizmet ihracatı yüzde 13,6 artış kaydederken ithalat yüzde 16,7 daralma yaşanmıştır.

Sektörlere bakıldığında hizmet sektörünün yüzde 4,5 büyüyerek ekonomik aktivitenin en canlı alanı olmaya devam ettiği görülmektedir. Tarım ve imalat sanayii ekonomik büyümeye sınırlı katkı sunarken yüzde 5,3 daralan inşaat sektörü büyüme rakamlarını aşağıya çekmiştir.

Öncü veriler Türkiye ekonomisinde dengelenme sürecinin dördüncü çeyrekte de devam edeceğini göstermektedir. Tüketim ve yatırım harcamalarının büyümeye katkısı sınırlı kalması muhtemelken son aylarda gelen cari fazla düşünüldüğünde dördüncü çeyrekte dış ticaretin pozitif katkısının sürmesi beklenmektedir. Döviz kurlarının daha istikrarlı bir patikaya girmesi ekonomik büyüme açısından pozitif bir gelişme olmakla birlikte kur şoku sonrası yükselen faizler ekonomik büyümeyi baskılamaktadır.

TABLO 4. G20 ÜLKELERİNİN BÜYÜME ORANLARI (YÜZDE, 2018)

Ülkeler	Birinci Çeyrek	İkinci Çeyrek	Üçüncü Çeyrek
Hindistan	7,7	8,2	7,1
Çin	6,8	6,7	6,5
Endonezya	5	5,2	5,1
ABD	2,2	4,2	3,5
Avustralya	3,2	3,4	2,8
Meksika	1,4	2,6	2,5
Güney Kore	2,8	2,8	2
Kanada	1,7	2,9	2
Suudi Arabistan	0,8	1,6	-
Avrupa Birliği	2,3	2,1	1,6
Türkiye	7,4	5,3	1,6
İngiltere	1,2	1,3	1,5
Fransa	2,1	1,7	1,4
Brezilya	1,2	1	1,3
Rusya	1,3	1,9	1,3
Almanya	2,1	1,7	1,1
Güney Afrika	1,4	0,6	1,1
İtalya	1,4	1,2	0,7
Japonya	1	1	0
Arjantin	3,9	-4,2	-

Kaynak: Trading Economics ve Bloomberg

Türkiye 2018'in birinci çeyreğinde G20 ülkeleri arasında Hindistan'ın ardından en hızlı büyüyen ikinci ülke olmuştur. Türkiye ikinci çeyrekte ise en hızlı büyüyen ilk üç G20 ülkesi arasına girmeyi başarmıştır. Döviz kurlarında yaşanan şokun reel sektör üzerinde oluşturduğu tahribat neticesinde yavaşlama yaşayan Türkiye ekonomisi bu dönemde G20 ülkelerinin ortalamasının altında büyümüştür. AB ekonomisi 2018'in ilk üç çeyreğinde ortalama yüzde 2'nin üzerinde bir büyüme performansı göstermiş olsa da büyüme rakamları geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre düşük kalmıştır. Büyümedeki gerileme eğilimi kısmen geçici faktörleri yansıtıyor gibi görünse de uzun süreli döngüsel nitelikli faktörler de büyümedeki düşüşte önemli rol oynamaktadır. Bazı AB ülkelerindeki arz yönlü sıkıntılarla dış talepteki düşüşün büyüme üzerinde etkili olduğu dikkat çekmektedir.⁷ İtalya'nın bütçe sorunu ve Brexit sürecinin uzaması da AB ekonomisi üzerinde baskı oluşturmaktadır.⁸ Uzun yıllardır küresel büyümenin öncü gücü olan Çin ise 2018'in birinci çeyreğinde yüzde 6 civarı

7. Gonzalo Camba-Mendez ve Magnus Forsells, "The Recent Slowdown in Euro Area Output Growth Both Cyclical and Temporary Factor", European Central Bank, www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2018/html/ecb.ebbox201804_02.en.html, (Erişim tarihi: 4 Aralık 2018).

8. Küresel ekonomi için risk teşkil eden faktörler için bkz. Nouriel Roubini ve Brunello Rosa, "The Making of a 2020 Recession and Financial Crisis", Project Syndicate, 13 Eylül 2018; Nurullah Gür, "Are the Fault Lines in the Global Economy Starting to Crack Again?", The New Turkey, 12 Ekim 2018.

büyüme performansı ile G20 ülkeleri arasında ilk üçe girmeye başarmıştır. Çin'in büyüme oranlarında görülen yavaşlama ihracata dayalı büyüme modelinden iç talep odaklı modele geçiş çabaları ve emlak sektörü gibi alanlardaki yatırımların azalması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Tüm bunlara rağmen Çin ekonomisinin yine de en hızlı büyüyen ekonomiler arasında yer aldığı görülmektedir. Petrol fiyatlarının düşmesinin yanı sıra bazı iç (Brezilya'da eski Başkan Rousseff'in azledilme süreci) ve dış (Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımlar) gelişmelerden dolayı 2015 ve 2016'da resesyon yaşayan Rusya ve Brezilya 2017'nin ardından 2018'de de zayıf da olsa pozitif bir büyüme performansı göstermiştir.

Bakışlar ekonomik büyüme rakamlarından istihdam verilerine döndürüldüğünde Türkiye ekonomisinin 2018 performansına dair benzer bir trend görülür. İşsizlik oranı 2018'de dönemsel olarak ekonomik büyüme rakamlarıyla oldukça paralel hareket etmiştir. Ocak itibarıyla yüzde 10,8 gibi yüksek bir seviyede gerçekleşen işsizlik oranı Nisan ve Mayıs'ta tek haneli rakamları görmüştür. 2017 Ocak'taki yüzde 13 seviyesinden bu yılın Nisan'ında yüzde 9,6'lara kadar gerileyen işsizlik oranında hükümetin reel sektöre sağladığı teşvik paketleri ve verdiği destekler istihdamın artmasına katkı sağlamıştır. Ancak işsizlik oranları ekonomik aktivitenin yavaşlamasına paralel bir şekilde Haziran itibarıyla çift haneli rakamlarda seyretmeye devam etmiştir. Mayıs ve Ağustos'ta kur üzerinde yaşanan şokun reel sektör borçluluk ve karlılık oranları üzerine yapmış olduğu negatif etkiden dolayı üretimde yaşanan daralma bazı sektörlerde işten çıkarmalara neden olmuştur. Ekonomik aktivitenin yavaşlamasıyla birlikte işsizlik oranı Ağustos'ta yüzde 11,1'e yükselmiştir.

TABLO 5. İSTİHDAM GÖSTERGELERİ (BİN, OCAK-AĞUSTOS 2018)*

Aylar	15 Yaş ve Yukarı Yaşta Nüfus	İş Gücü	İstihdam Edilenler	İşsiz	İş Gücüne Katılma Oranı (Yüzde)	İşsizlik Oranı (Yüzde)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı (Yüzde)
Ocak	60.360	31.438	28.029	3.409	52,1	10,8	12,7
Şubat	60.415	31.520	28.166	3.354	52,2	10,6	12,5
Mart	60.464	31.709	28.499	3.210	52,4	10,1	11,9
Nisan	60.519	32.095	29.009	3.086	53,0	9,6	11,4
Mayıs	60.057	32.274	29.138	3.136	53,3	9,7	11,6
Haziran	60.626	32.629	29.314	3.315	53,8	10,2	12,1
Temmuz	60.679	32.796	29.265	3.531	54,0	10,8	12,9
Ağustos	60.733	32.989	29.318	3.670	54,3	11,1	13,2

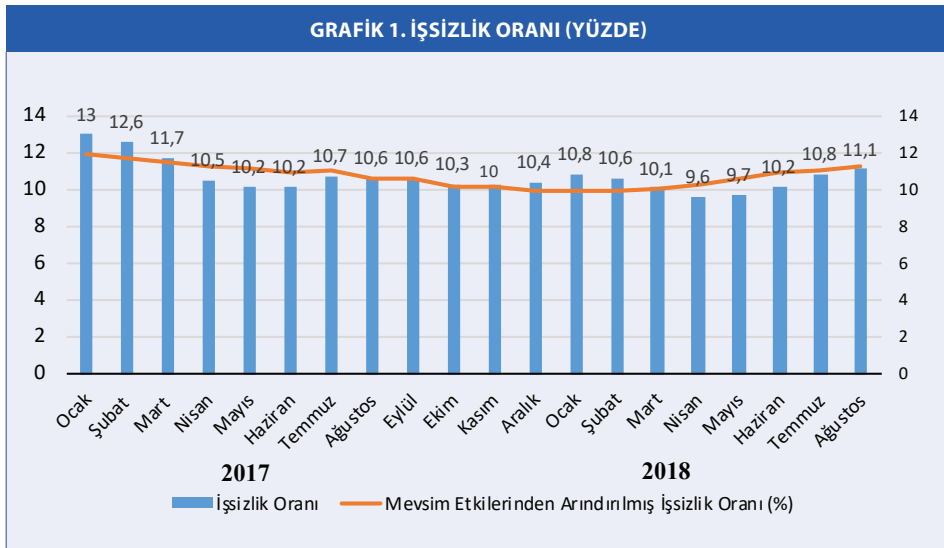
* Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel iş gücü göstergeleridir.

Kaynak: TÜİK

Eylül'de YEP'te vurgulandığı üzere kur şoku sonrası ekonomik dengelenmenin sağlanması adına önümüzdeki iki yıl boyunca ekonomi politikalarının önceliği enflasyon ve cari açığı düşürme üzerine olacaktır. Bu önceliğin bir yansıması olarak ekonomik aktivitede belli bir yavaşlama yaşanacaktır. Sonuç olarak ekonomik büyüme rakamlarının

geçtiğimiz yıllara kıyasla ılımlı seviyelerde gelmesi neticesinde işsizlik rakamlarının bir süre daha çift haneli rakamlarda seyredeceği tahmin edilmektedir.

Yukarıda değinildiği üzere 2018'de istihdamın artırılmasına yönelik olarak çeşitli teşvikler sunulmuştur. Bu kapsamda ilave istihdam sağlayan işverenlere bu yıl on iki ay süreyle aylık 833 lira vergi ve prim desteği verilmesi öngörülmüştür.⁹ Ayrıca Mart 2018'de kamuoyuna yapılan açıklamada belirtildiği üzere “Bir Senden Bir Benden” istihdam teşvikiyle firma bünyesine alınan yeni işçiler için devlet tarafından ilk ay ücret, prim ve vergi desteği sağlanmıştır.¹⁰ İkinci aydan itibaren ise iki ayda bir söz konusu giderler İşsizlik Fonu tarafından karşılanacaktır.¹¹ Benzer şekilde yaşanan finansal türbülanslar nedeniyle üretimi kısmen azaltmak zorunda kalan işletmeler için Enflasyonla Topyekun Mücadele Programı kapsamında kısa çalışma ödeneği yönetmeliğinde değişikliğe gidilmiş ve işsizlik sigortasındaki 120 gün şartı esnetilmiştir.¹² Yine üreticiye destek amaçlı 13 farklı destek programı ile KOBİ'lerin stratejik ürünlere yönelmesi ve yatırımlarını bu alanlara kaydırarak yurt dışına açılması hedeflenmektedir. Bu noktada özellikle AR-GE ve İnovasyon Destek Programı ile KOBİ Teknolojik Ürün Destek Programı orta ve ileri teknoloji alanlarında üretime dayalı projelerin desteklenmesi amacı ile girişimcinin katma değeri yüksek ürünlere yönelmesi hedefler arasında yer almaktadır.¹³

Kaynak: TÜİK

9. Canan Sakarya, “Ek İstihdam Sağlayana Yeni Destek Geliyor”, *Dünya*, 23 Şubat 2018.

10. “Bir Senden Bir Benden İstihdam Teşviki”, İŞKUR, www.iskur.gov.tr/İsveren/Tesvikler/Bir-Senden-Bir-Benden-İstihdam-Tesviki, (Erişim tarihi: 19 Kasım 2018).

11. “Teşvikle İşe Alınacak 700 Bin Kişiye Fon'dan 3.4 Milyar Lira”, *Habertürk*, 17 Şubat 2018.

12. “Devletten İşletmelere Destek”, Finans Gündem, www.finansgundem.Com/Haber/Devletten-İsletmelere-Destek/1359524, (Erişim tarihi: 20 Kasım 2018).

13. “KOBİ'lere 13 Destek”, *Takvim*, 11 Ekim 2018.

DIŞ TİCARET VE CARİ AÇIK

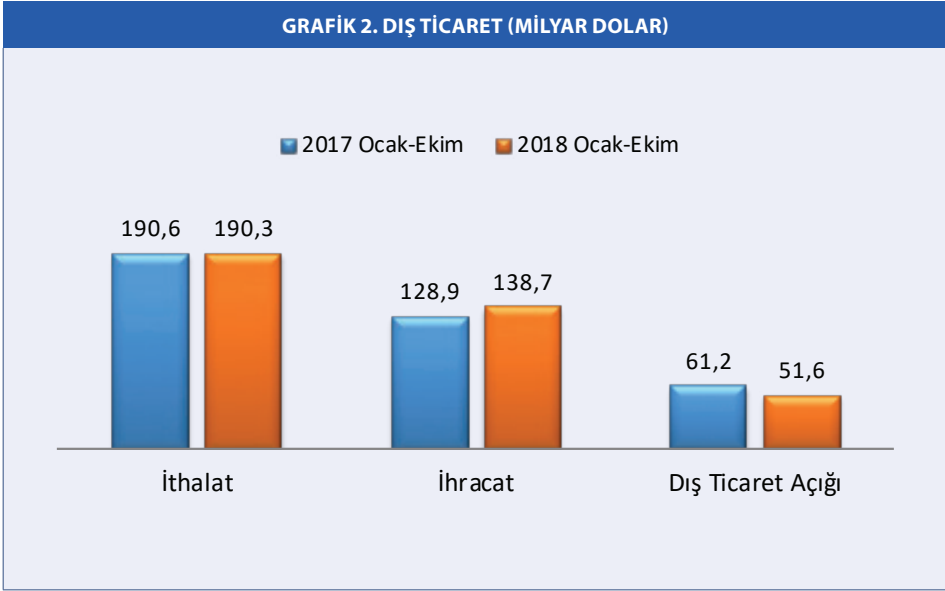
DIŞ TİCARET

Türkiye ekonomisinde yılın ilk on ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracat (dolar bazında) yüzde 7,6 artış kaydetmiştir. Bu dönemde ihracat 128,9 milyar dolardan 138,7 milyar dolara yükselmiştir. İthalat kanadında ise yüzde 0,1’lik bir artış olmuştur. İhracatın ithalattan daha fazla artış göstermesi dış ticaret dengesine olumlu yansımış ve Ocak-Ekim döneminde dış ticaret açığı yıllık bazda yüzde 15,7 düzeyinde azalmıştır. Böylece 2017 Ocak-Ekim döneminde 61,2 milyar dolar olan dış ticaret açığı 2018’in aynı döneminde 51,6 milyar dolara kadar gerilemiştir (Grafik 2).

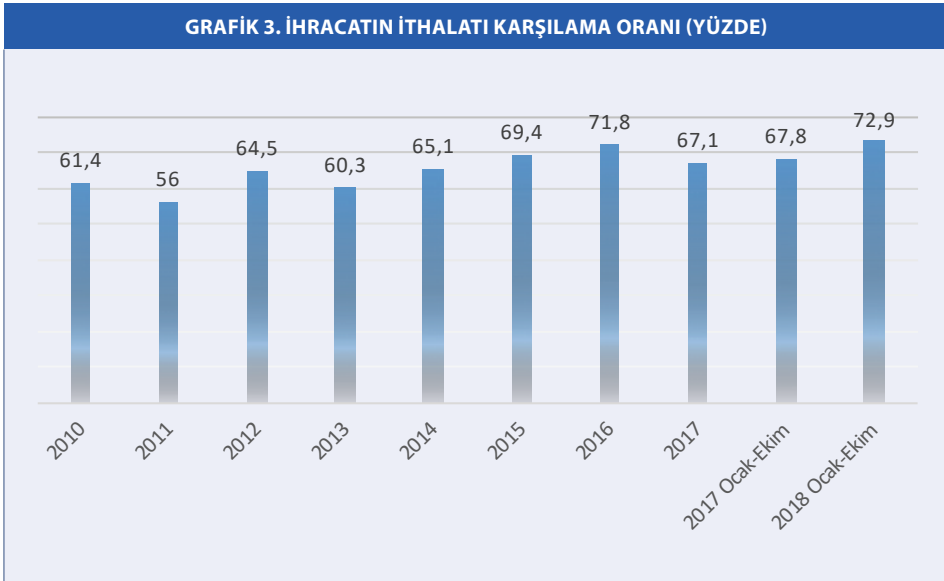
Dış ticaret göstergelerinde kullanılan başlıca parametrelerden biri ihracatın ithalatı karşılama oranıdır. Grafik 3’te yıllar itibarıyla ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzdesel olarak verilmiştir. Bu yıllar içerisinde ihracatın ithalatı karşılama oranı yaklaşık olarak yüzde 65 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ocak-Ekim döneminde ihracatın ithalatı karşılama oranı 2017’de yüzde 67,8 seviyesindeyken 2018’de yüzde 72,9’a çıkmıştır. Özellikle döviz kurunda yaşanan gelişmelerden kaynaklı olarak ithalat azalma kaydederken ihracatta artış yaşanmıştır. Bunun yansıması olarak ihracatın ithalatı karşılama oranı da oldukça yüksek seviyelere ulaşmıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı Ekim 2017’de yüzde 65,6 iken Ekim 2018’de yüzde 97,2 seviyelerine yükselmiştir.

Türkiye’nin 2018 Ocak-Ekim döneminde ihracata pozitif katkı sunan ülkeler bir önceki yıl ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte 2017’de ihracatta 6,7 milyar dolar ile üçüncü sırada yer alan Irak 2018’de yüzde 12’ye yaklaşan bir düşüş sonucu 5,9 milyar dolar ile yedinci sıraya gerilemiştir. Türkiye bazı temel siyasi meselelerde Batılı ülkelerle zaman zaman gerginlikler yaşasa da halen ticaret partnerleri arasında bu ülkelerin ciddi bir ağırlığı mevcuttur. Özellikle Almanya, İngiltere, İtalya, ABD, İspanya ve Fransa en fazla ihracat yapılan ülkeler arasında yer almaktadır. Diğer taraftan yılın ilk on ayında geçtiğimiz yıllara göre özellikle İran,

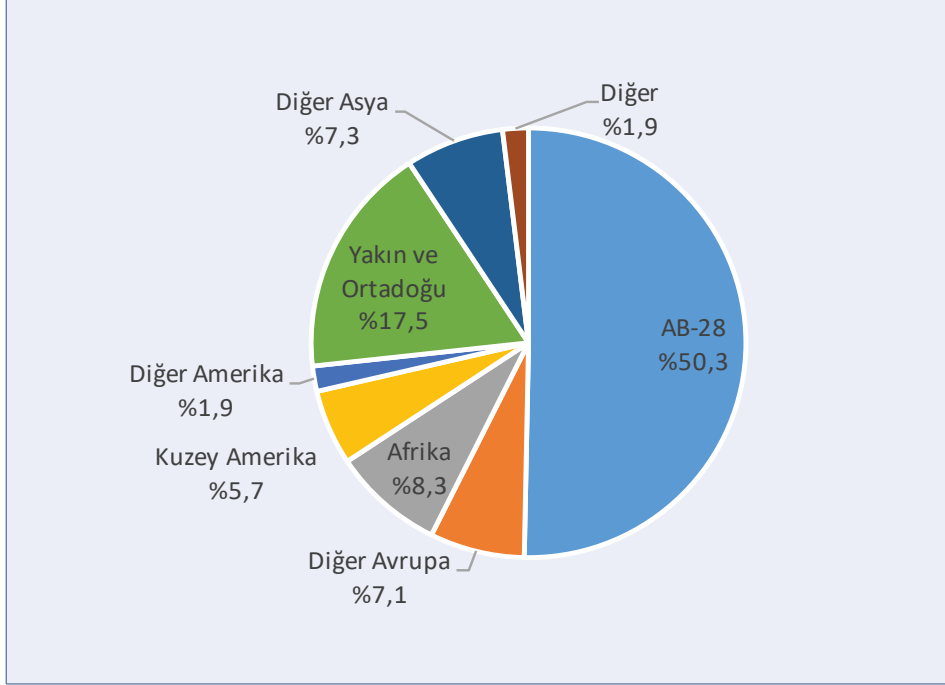
Kaynak: TÜİK

Kaynak: TÜİK

Suudi Arabistan ve Bulgaristan'a gerçekleşen ihracatta düşüşler yaşamıştır. Özellikle ABD'nin İran'a karşı yeniden başlattığı geniş ve kapsamlı yaptırımların yürürlüğe girmesi ticarete hissedilir bir biçimde olumsuz etki oluşturmaktadır. Söz konusu dönemde Türkiye'nin İran'a ihracatı yüzde 20 düşmüştür. Buna karşılık Türkiye'nin Rusya ile yakınlaşması ticari ilişkilerde de kendini göstermiştir. İlgili dönemde Rusya'ya ihracat bir önceki seneye göre yüzde 35 artış kaydederek 2 milyar dolardan 2,8 milyar dolar seviyelerine yükselmiştir. Mısır'a yapılan ihracatta da yüzde 35'lik bir artış dikkat çekmektedir.

GRAFİK 4. ÜLKE GRUPLARININ İHRACATTAKİ PAYI (YÜZDE, OCAK-EKİM 2018)

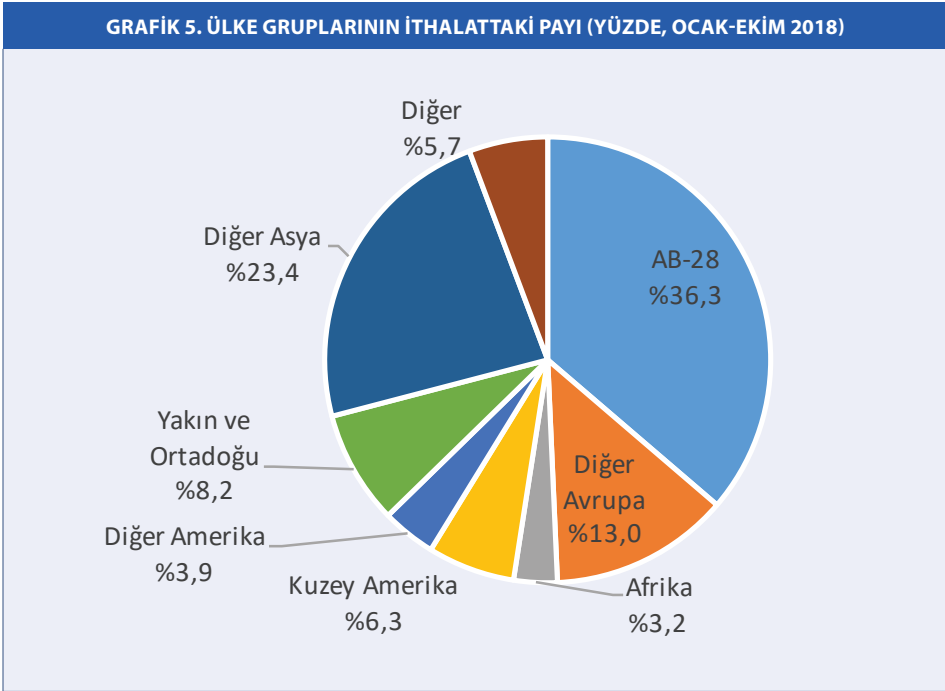
Kaynak: TÜİK

Grafik 4'te ülke gruplarının ihracatta Ocak-Ekim dönemine ilişkin verileri gösterilmektedir. Bir önceki yıla göre ihracatta AB'nin payı yüzde 46,9'dan yüzde 50,3'e çıkarken diğer Avrupa ülkelerinin payı da 1 puanlık artışla yüzde 7,1 seviyesine ulaşmıştır. Afrika'nın payı ise 1 puan artışla yüzde 8'e, Orta ve Güney Amerika'nın payı 0,4 puan artışla yüzde 2'ye yükselmiştir. Yakın ve Ortadoğu ülkelerinin payı ise yüzde 23,1'den yüzde 17,5'e düşmüştür.

Dış ticarete ilk on aylık dönem zarfında ithalatta öne çıkan ülkeler Rusya, Çin, Almanya ve ABD olmuştur. Özellikle ithalatta geçen senenin aynı dönemine göre yüzde 17 artışla Rusya ilk sırayı almıştır. Çin ve Almanya'dan yapılan ithalatta çok küçük azalma görülmüştür. Birleşik Arap Emirlikleri, Hollanda, İsviçre ve Malezya gibi ülkelere yapılan ithalatta da düşüş yaşanmıştır. Öte yandan İngiltere, Hindistan, Brezilya, Suudi Arabistan ve Yunanistan'dan yapılan ithalat artış göstermiştir.

AB'nin toplam ithalattaki payı yüzde 35,9'dan yüzde 36,3'e yükselmiştir (Grafik 5). Diğer Avrupa, Diğer Asya ile Yakın ve Ortadoğu'nun paylarında ise düşüşler yaşanmıştır. Buna karşılık Afrika, Kuzey, Orta ve Güney Amerika ile diğer ülkelerin paylarında artış görülmektedir. En fazla ithalat yapılan bölge AB olurken onu Asya izlemiştir.

Tablo 6'da imalat sanayii ürünlerinin teknolojik düzeylerine göre dış ticaretteki payları yer almaktadır. İlk on aylık dönemde geçen yıl ile karşılaştırıldığında ihracatta orta düşük teknoloji ürünler ile düşük teknoloji ürünlerin payının azaldığı,

Kaynak: TÜİK

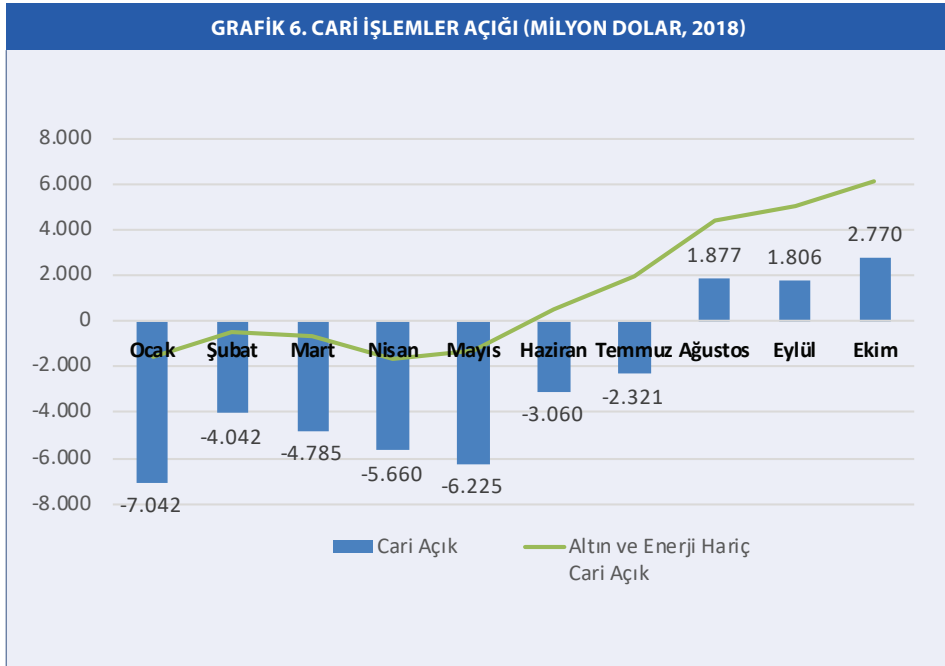
buna karşılık orta teknoloji ürünlerin payının ise arttığı gözlemlenmektedir. Yüksek teknoloji ürünlerin imalat sanayii ihracatı içindeki payı ise yüzde 3,8'den yüzde 3,3'e düşmüştür. Aynı dönemde ithalat kanadında ise yüksek teknoloji ürünlerin payında gerileme yaşanmıştır. Aynı zamanda ithalattaki orta yüksek ve orta düşük teknoloji ürünlerin payında da artış görülmektedir.

TABLO 6. TEKNOLOJİ YOĞUNLUĞUNA GÖRE İMALAT SANAYİİ ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARET (MİLYON DOLAR, 2017-2018)				
Teknoloji Yoğunluğu	Ocak-Ekim 2017		Ocak-Ekim 2018	
	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde
İhracat (FOB)				
Toplam İmalat Sanayii	121.212	100	130.548	100
Yüksek Teknolojili Ürünler	4.631	3,8	4.366	3,3
Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	41.440	34,2	47.452	36,3
Orta Düşük Teknolojili Ürünler	34.741	28,7	36.079	27,6
Düşük Teknolojili Ürünler	40.400	33,3	42.652	32,7
İthalat (CIF)				
Toplam İmalat Sanayii	155.371	100	151.036	100
Yüksek Teknolojili Ürünler	23.062	14,8	19.712	13,1
Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	63.780	41,1	63.039	41,7
Orta Düşük Teknolojili Ürünler	50.906	32,8	51.007	33,8
Düşük Teknolojili Ürünler	17.623	11,3	17.279	11,4

Kaynak: TÜİK

CARİ AÇIK

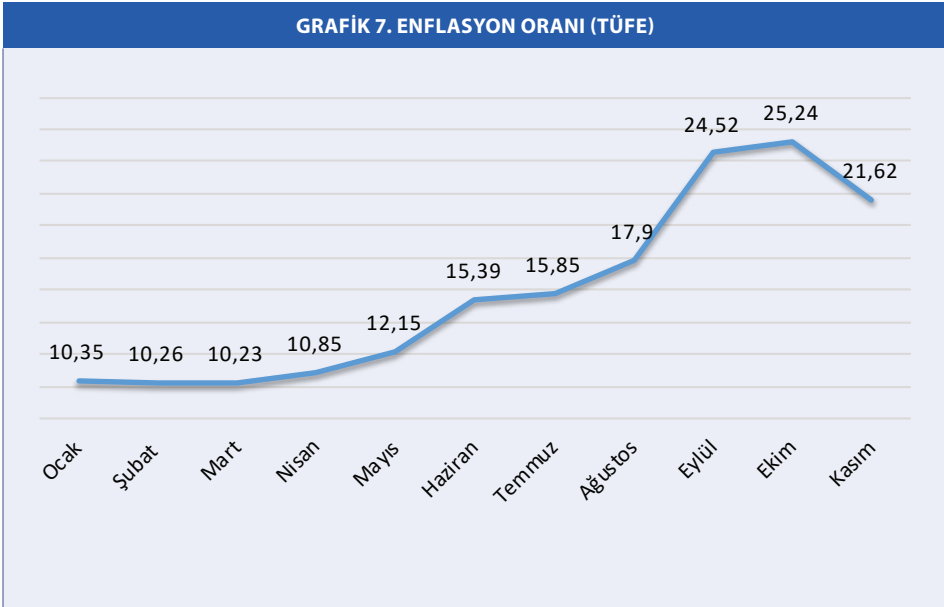
Türkiye'de cari denge Mayıs'tan sonra iyileşmeye başlamış ve daha sonraki aylarda toparlanmaya geçerek Ağustos, Eylül ve Ekim itibarıyla cari fazla vermiştir (Grafik 6). Bu dönemde yaşanan finansal türbülans neticesinde ekonomik aktivitede yaşanan daralma ve TL'nin dolar karşısında ciddi şekilde değer yitirmesiyle Türk sanayiinin küresel ölçekte artan rekabet gücü ile birlikte cari fazla verilmiştir. Bu çerçevede cari açık 2018 Ocak-Ekim döneminde yüzde 22 düşüşle 27,1 milyar dolara gerilemiştir. Böylece Eylül itibarıyla yıllık cari açık 39,4 milyar dolar gerçekleşmiştir. Öte yandan altın ve enerji hariç cari denge altı aydır üst üste fazla vermektedir. Altın ve enerji hariç tutulduğunda cari işlemler 2017 Eylül'de 588 milyon dolar açık vermişken, 2018 Ekim'de 6,1 milyar dolar cari fazla vermiştir. Cari işlemler açığındaki iyileşmenin önümüzdeki aylarda devam etmesi beklenmektedir. Geçen yılın ilk dokuz ayında 20,1 milyar dolar olan turizm geliri de 2018'in aynı döneminde yüzde 13 artış kaydederek 22,9 milyar dolara yükselmiştir.

Kaynak: TCMB

ENFLASYON VE PARA POLİTİKASI

2017'yi yüzde 11,92 ile kapatan enflasyon 2018'de ciddi bir yükseliş trendine girmiştir. Yılın ilk dört ayında yüzde 10,42 ortalamasına sahip olan enflasyon oranı daha sonraki süreçte yükseliş trendine girerek Temmuz'da yüzde 15,85'e, Ekim'de de yüzde 25,24'e kadar yükselmiştir. Böylece Türkiye'de enflasyon oranı 2018 içerisinde 2004-2017 dönemindeki ortalaması olan yüzde 8,54'ün ciddi biçimde üzerine çıkmıştır. Bununla birlikte enflasyon oranı Kasım'da ciddi bir düşüş yaşayarak yüzde 21,62'ye gerilemiştir.

Kaynak: TÜİK

Enflasyonda yaşanan söz konusu ciddi yükselişin arkasında yatan temel sebep ise Mayıs-Ağustos döneminde TL'nin dolar karşısında ciddi biçimde değer yitirmesi olmuştur. Bunun yanı sıra katılığını sürdüren gıda enflasyonu ve 2018'de yükseliş trendine giren petrol fiyatları da enflasyonu besleyen diğer etmenler olmuştur.

Bu çerçevede yılın ilk dört ayında 3,87 TL ortalamasına sahip olan dolar kuru Mayıs'ta hızlı bir şekilde yükselerek 4,49 TL seviyesine yükselmiştir. Kurda asıl sıçrayış Ağustos'ta gerçekleşmiş ve nominal kur 14 Ağustos itibarıyla tarihi zirvesini (gün sonu) görerek 6,89 TL düzeyine ulaşmıştır. Öte yandan dolar kuru Eylül'ün ikinci haftasında düşüş trendine girmiş ve bu trend Ekim'de önemli ölçüde hızlanmıştır. Kasım sonu itibarıyla 5,17 TL düzeyine kadar gerileyen kur Aralık'ta 5,30 TL düzeylerine gelmiştir. Böylece TL Mayıs'tan Eylül'ün ilk haftasına kadar yüzde 62 düzeyinde değer yitirirken Eylül'ün ikinci haftasından Aralık'ın ilk haftasına kadar olan süreçte yüzde 20 değer kazanmıştır. Böylece TL yaşadığı değer kaybının nominal olarak üçte birini geri almıştır. Reel olarak bakıldığında ise (Mayıs-Kasım sürecinde Türkiye'de yaşanan toplam enflasyon yüzde 14 olduğundan) yaşanan değer kaybının yaklaşık yarısı geriye alınmış olmaktadır.

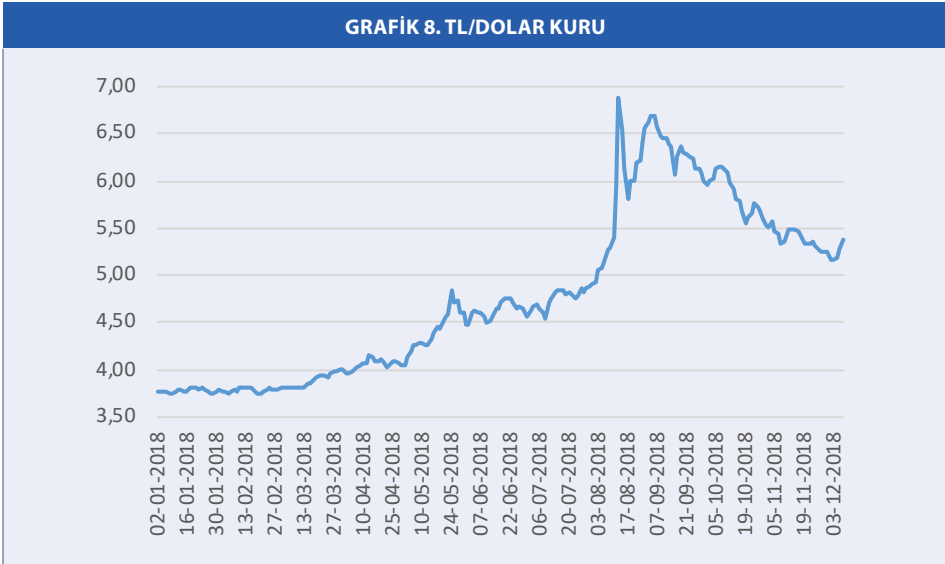
Dolar kurunda 2018'de yaşanan ciddi yükselişin arka planında ise ekonomik değil siyasi gerekçeler bulunmaktadır: İlk olarak Türkiye ekonomisinin 2002-2017 sürecindeki ortalama ekonomik büyümesi yüzde 5,7 düzeyindedir. 2017'de ve 2018'in ilk çeyreğinde de Türkiye ekonomisi yüzde 7,4 oranında büyümüştür. Bu durum Türkiye ekonomisinin oldukça canlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. İkinci olarak Türkiye temel borçluluk oranlarında oldukça sağlıklı bir yapıdadır. Kamu borcunun GSYH'ye oranı yüzde 28 düzeyindeyken dış borcun milli gelire oranı yüzde 53 düzeyindedir. Bu oranların ilkinde göre Türkiye dünyadaki en az borçlu ülkelerden birisi iken ikincisine göre ortalama düzeyde bir borçluluğa sahiptir.¹⁴ Bunların yanı sıra Türkiye'de özel sektörün kısa vadeli döviz varlıkları döviz yükümlülüklerinden fazladır.¹⁵ Yine Türkiye'de finansal kesimin net döviz pozisyonu pozitiftir.¹⁶ Bu açıdan kurda yaşanan ciddi yükselişi ekonomik gerekçelerle izah edebilmeye olanak bulunmamaktadır. Bu yıl içerisinde Türkiye-ABD ilişkilerinin özellikle Rahip Brunson meselesinde olmak üzere önemli ölçüde gerilmiş olması ve ABD Başkanı Trump'ın direkt olarak TL'yi hedef alan açıklamalarda bulunması¹⁷ dolar kurunda yaşanan olağanüstü hareketliliği büyük oranda açıklamaktadır. Yine Rahip Brunson'ın Ekim'de tahliye edilmesinin akabinde ABD'nin Türkiye'ye karşı söylemini yumuşatması ve ilişkilerin göreceli olarak normalleşmesiyle birlikte dolar kurunun düşüş trendini önemli ölçüde hızlandırmış olması yaşananların ekonomik değil siyasi gerekçelere sahip olduğunu açık bir şekilde göstermiştir.

14. Mevlüt Tatlıyer, "Kurda Yaşananlar ve 'Finansal Mücadele'", *Sabah Perspektif*, 25 Ağustos 2018.

15. Mevlüt Tatlıyer, "Bad Journalism against the Turkish Economy", *The New Turkey*, 30 Ağustos 2018.

16. Turkish Banking Sector Main Indicators, BDDK, (Aralık 2017), www.bddk.org.tr/websitesi/english/Statistical_Data/Monthly_Reports/16667turkish_banking_sector_main_indicators_december_2017.pdf, (Erişim tarihi: 19 Kasım 2018).

17. Mevlüt Tatlıyer, "Kurun Doğal Seviyesi ve Doların 'İtibarı'", *Kriter*, Sayı: 27, (Eylül 2018).

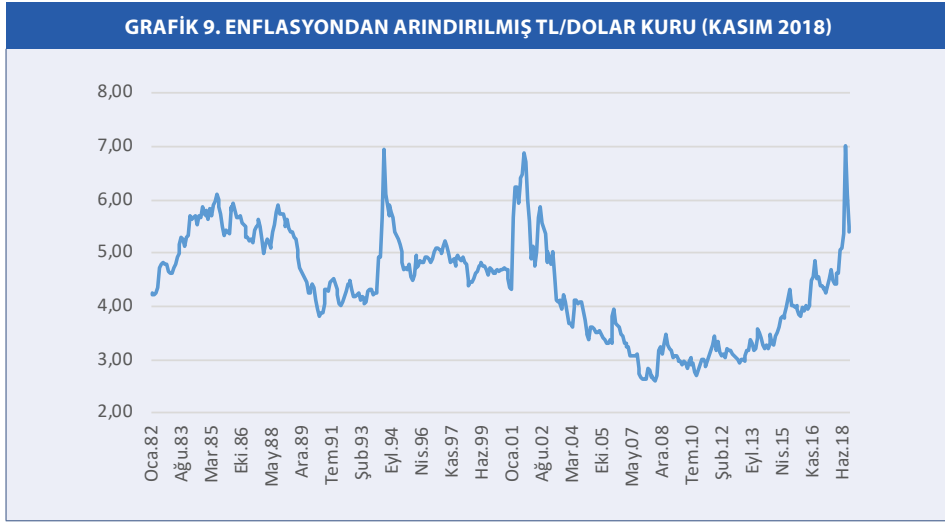

Kaynak: TCMB

Bu noktada kurun “doğru seviye”sinin ne olduğu sorusu cevaplanmayı hak etmektedir. Bu soruyu tatmin edici bir şekilde cevaplayabilmek için ise reel kura tarihsel bir perspektiften bakmak gerekmektedir. Türkiye’de Kasım 2018 fiyatlarıyla 1982-2002 sürecinde ay sonlarına göre ortalama reel TL/dolar kuru 5,02 TL’dir. 2003-2016 dönemi için ise ortalama kur 3,42 TL’dir.

2003-2016 döneminde TL’nin daha önceki döneme kıyasla çok daha değerli olduğu görülmektedir. Bu durumun arka planında ise bu süreçte küresel ölçekte yaşanan likidite (dolar) bolluğu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının (TCMB) bu süreçte (ve özellikle 2003-2008 sürecinde) uyguladığı sıkı para politikası bulunmaktadır. Küresel likidite bolluğunun yavaş yavaş ortadan kalkmasıyla birlikte TL’nin aşırı değerli olma durumu özellikle 2016’dan itibaren ortadan kalkmaya başlamıştır. Son iki yıllık süreçte Türkiye’ye karşı gerçekleştirilen finansal saldırılar bir taraftan volatilitiyi ciddi şekilde artırmış diğer taraftan da TL/dolar kurunun ironik bir şekilde daha normal düzeylere ulaşmasına neden olmuştur. Belirtmek gerekir ki söz konusu finansal saldırılar yaşanmasaydı da dolar TL karşısında yavaş yavaş değer kazanacak ve TL/dolar kuru volatilitiyi ciddi biçimde artırmadan uzun vadeli seyrine dönecekti. Ağustos’ta gerçekleşen finansal saldırılarla birlikte ise TL uzun vadeli seyrinin de önemli ölçüde altına inmiştir. Ekim ve Kasım’da TL’nin dolar karşısında ciddi ölçüde değer kazanmasıyla birlikte ise TL uzun vadeli seyrine önemli ölçüde yaklaşmıştır.

Öte yandan 2018’de döviz kurundan enflasyona geçiş olağanüstü bir hızla gerçekleşmiştir. Böyle olmasında ise muhtemelen Türkiye’nin 34 yüksek enflasyon tecrübesinin önemli bir payı bulunmaktadır. Bu bağlamda döviz kurunda yaşanan artışa karşı işletmeler oldukça hızlı bir şekilde ve maliyetlerinde herhangi bir artışın henüz

Kaynak: TCMB, TÜİK ve yazarın kendi hesaplamaları

yaşanıp yaşanmadığına bakmaksızın sattıkları ürünlerin fiyatına döviz kurunun daha da yüksek noktalara ulaşma ihtimalini de göz önünde bulundurarak ciddi ölçüde zamlar yapmıştır. Bu durum ise kamuoyunda oldukça eleştirilmiş ve “fırsatçılık” olarak nitelendirilmiştir.

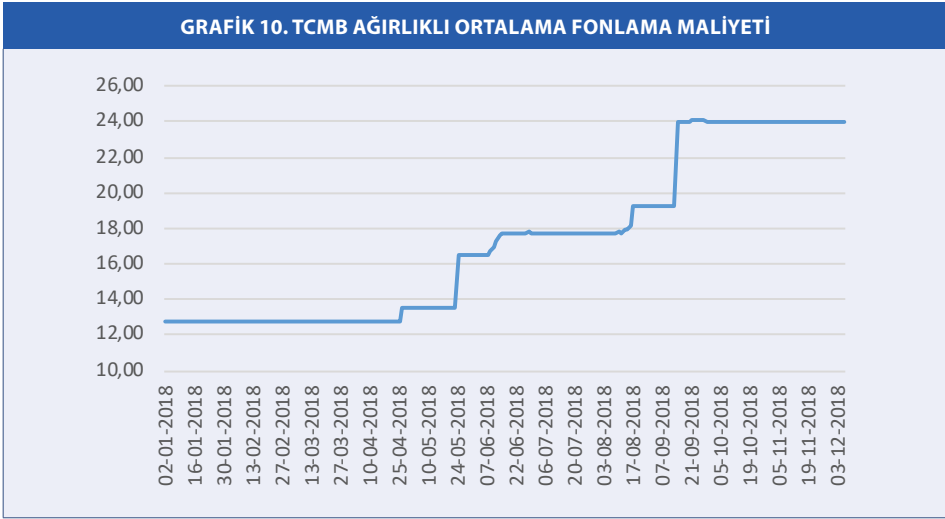
Öte yandan hükümet Ekim’de “Enflasyonla Topyekun Mücadele Programı” çerçevesinde yükselişe geçen enflasyonu kontrol altına almaya çalışmıştır. Bu çerçevede şirketlere sattıkları ürünlerin satış fiyatında asgari yüzde 10 indirim yapmaları yönünde bir çağrı yapılmıştır. Hükümet de yıl sonuna kadar elektrik ve doğal gaz zam yapmama sözü vererek enflasyonla mücadeleye direkt olarak katkı sunmaya çalışmıştır. Gıda enflasyonu ile mücadele kapsamında Hal Yasası’nda değişiklik yapılacağı ve Ürün Gözetim Sistemi ile fiyat takibi gerçekleştirileceği ilan edilmiştir. Ayrıca Enflasyonla Topyekun Mücadele Programı için bir internet sitesi kurulmuş (enflasyonlamucadele.org.tr) ve buradan programa destek veren şirketler ilan edilerek enflasyonla mücadele teşvik edilmektedir.¹⁸

TCMB ise döviz kuru ve enflasyonda yaşanan ciddi yükselişe paralel olarak politika faiz oranında önemli artışlara gitmiştir. TCMB’nin bankalara sağladığı likiditenin (rezervin) ortalama maliyeti (teknik olarak: ağırlıklı ortalama fonlama maliyeti) yılın ilk dört ayında yüzde 12,75 iken Nisan-Eylül döneminde yaşanan artışlarla birlikte yüzde 24 düzeyine kadar yükselmiştir. Bu şekilde TCMB para politikasında çok ciddi bir sıkılaşmaya giderek döviz kurundaki oynaklığı azaltmaya ve enflasyonu dizginlemeye çalışmıştır.

Finansal piyasalardaki volatilitiyi azaltabilme noktasında para politikasında sergilenen oldukça sıkı duruşun yanı sıra TCMB tarafından “rezerv opsiyonu mekanizması (ROM) kapsamında döviz imkanına ilişkin üst sınır indirilmiş, TL ve yabancı para zorunlu karşılık oranları düşürülerek piyasalara likidite sağlanmış, bankaların

18. “Enflasyonla Topyekun Mücadele Programı Açıklandı”, Anadolu Ajansı, 9 Ağustos 2018.

Kaynak: TCMB

teminat koşullarına esneklik getirilmiş, vadesinde ödenme koşuluyla reeskont kredilerinin geri ödemesinin TL olarak yapılabilmesine olanak tanınmıştır.¹⁹

Bu süreçte BDDK da TL'ye dönük finansal saldırıların önünü alabilmek amacıyla döviz takas (swap) işlemlerine öz kaynak kısıtlaması getirmiştir. Buna göre Ağustos içerisinde alınan kararlar ile ilk olarak döviz takas işlemlerinin toplam hacminin bankaların yasal özkaynaklarının yüzde 50'sini²⁰ aşamayacağı kuralı getirilmiştir. Daha sonra da bu oran yüzde 25'e düşürülerek yapılan kısıtlamada önemli bir artışa gidilmiştir.²¹ Yaşanan finansal saldırıların hız kesmesi neticesinde 17 Eylül'de alınan kararlar birlikte bu kuralda bir gevşemeye gidilerek "(yüzde) 25 sınırlandırmasına dahil edilen işlemlerin hesaplamasında 90 ila 360 gün vadeli işlemlerin (yüzde) 75, 360 gün ve üzeri vadeli işlemlerin ise (yüzde) 50 oranında dikkate alınması" kararı alınmıştır.²²

Ağustos'ta yaşadığı ciddi çıkışla birlikte yüzde 24,52 düzeyine ulaşan enflasyon Eylül'de biraz daha yükselerek yüzde 25,24 düzeyine çıkarak zirveyi görmüş, Kasım'da ise ciddi şekilde düşerek yüzde 21,62 düzeyine kadar gerilemiştir. Enflasyonda yaşanan bu önemli gerilemenin arkasında ise döviz kurundaki yükselişin fiyatlara yansımalarının Ekim'de büyük ölçüde tamamlanmış olması, TL'nin Ekim ve Kasım'da önemli ölçüde değer kazanması, hükümetin uyguladığı enflasyonla mücadele programı ve TCMB'nin uyguladığı sıkı para politikası bulunmaktadır. Enflasyondaki düşüşün bundan sonraki süreçte de devam etmesi beklenmektedir.

19. "2019 Yılı Para ve Kur Politikası", TCMB, 5 Aralık 2018, www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e8681e26-e3e6-4476-b79d-b2aa9e8f34d2/2019ParaKur.pdf?MOD=AJPERES&CVID=, (Erişim tarihi: 6 Aralık 2018).

20. "Basın Açıklaması", BDDK, 13 Ağustos 2018, www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0648_01.pdf, (Erişim tarihi: 6 Aralık 2018).

21. "Basın Açıklaması", BDDK, 15 Ağustos 2018, www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0651_01.pdf, (Erişim tarihi: 6 Aralık 2018).

22. "Basın Açıklaması", BDDK, 17 Eylül 2018, www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0659_01.pdf, (Erişim tarihi: 6 Aralık 2018).

KAMU MALİYESİ

Küresel ekonomide meydana gelen yeni gelişmeler dünya devletleriyle birlikte Türkiye'yi de etkisi altına aldı. Özellikle ticaret ve kur savaşlarının hatırı sayılır ölçüde ön plana çıktığı 2018'de hem Türkiye hem de diğer gelişmekte olan ülkeler için önemli gelişmeler yaşandı. Gelişmekte olan ekonomilerin para birimlerinde yaşanan değer kayıpları ve ABD'nin değişik ülkelere karşı uyguladığı yaptırımların ticaret savaşlarıyla birleşmesi küresel ekonomide büyüme tahminlerini etkiledi. IMF, 2018 ve 2019 için dünya ekonomisindeki büyüme rakamlarını aşağıya doğru revize etti.²³ Türkiye, kamu maliyesinde disiplini sağlamak ve bu süreçlerden daha az etkilenmek yolunda Yeni Ekonomi Programı'nı (YEP) açıkladı ve tasarruf tedbirlerinin alınacağını duyurdu. YEP'in ortaya koyduğu yeni ekonomi yönetim anlayışı çerçevesinde Türkiye ekonomisinin ekonomik dengelenmeyi sağlamak adına önümüzdeki dönemdeki önceliğinin enflasyon ve cari açığı düşürmek olduğu vurgulandı. Bu yeni öncelik doğrultusunda maliye politikasının para politikası ile daha uyumlu hareket edeceğine dair piyasalara güçlü sinyaller verildi. Tablo 7'de 2019-2021 için temel makroekonomik göstergeler yer almaktadır.

Ekonomik büyüme rakamlarına bakıldığında önümüzdeki üç yılda 2017'ye kıyasla daha düşük bir büyüme oranının gerçekleşmesinin beklendiği görülmektedir. Enflasyon ve cari açığı azaltmaya destek olmak amacıyla kamu kesiminin tüketim ve yatırım harcamalarının 2019 ve 2020'de geçmiş yıllara kıyasla daha düşük oranlarda seyretmesi hedeflenmektedir.

2017'de kamunun toplam gelirlerinin GSYH'ye oranı yüzde 33,1 iken bu oranın 2018'de yüzde 32,7'ye düşmesi ve kamu gelirlerinin büyük kısmını sağlayan vergi oranlarının da GSYH'ye oranının yüzde 17,2 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Kamu gelirlerinde hissedilir bir değişim beklenmezken kamu harcamalarının dönem içerisinde oransal olarak azaltılması amaçlanmaktadır. Kamu harcamalarının daha çok cari ve yatırım harcamaları kalemlerinde azalmasının planlandığı görülmektedir. Bununla birlikte faiz dışı harcamaların yüzde 32,9'dan yüzde 30'a çekilmesi hedeflenmektedir.

23. "World Economic Outlook", IMF, www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2018/07/02/world-economic-outlook-update-july-2018, (Erişim tarihi: 29 Ekim 2018).

TABLO 7. TEMEL MAKRO EKONOMİK GÖSTERGELER (YEP, 2019-2021)

	2017	2018 (GT)	2019 (P)	2020 (P)	2021 (P)
GSYH Büyümesi (1)	7,4	3,8	2,3	3,5	5,0
Toplam Tüketim (1)	5,9	3,7	1,9	2,5	3,9
Kamu	1,5	3,5	1,4	1,6	3,0
Özel	6,6	3,8	2,0	2,6	4,0
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı (1)	7,8	1,8	-3,2	5,1	6,7
Kamu	8,1	1,4	-36,1	-1,7	3,4
Özel	7,8	1,8	2,0	5,8	6,9
Toplam Yurt İçi Tasarruf/GSYH	25,4	25,9	25,3	26,3	26,8
Kamu	2,4	1,2	0,6	0,1	0,3
Özel	23,0	24,7	24,8	26,2	26,5
Toplam Tasarruf-Yatırım Farkı/ GSYH (2)	-5,6	-4,6	-3,2	-2,7	-2,5
Kamu	-1,9	-3,0	-2,1	-2,6	-2,3
Özel	-3,7	-1,7	-1,1	-0,1	-0,2

Kaynak: YEP (2019-2021)

Not: GT: Gerçekleşme Tahmini, P: Program

(1): Sabit Fiyatlarla Yüzde Değişim

(2): Toplam tasarruf-yatırım farkı ile cari açık arasındaki fark milli gelir hesaplamalarında ihracat ve ithalat ağırlıklı döviz kuru kullanılması nedeniyle kaynaklanmaktadır.

TABLO 8. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (GSYH'YE ORAN, YÜZDE)

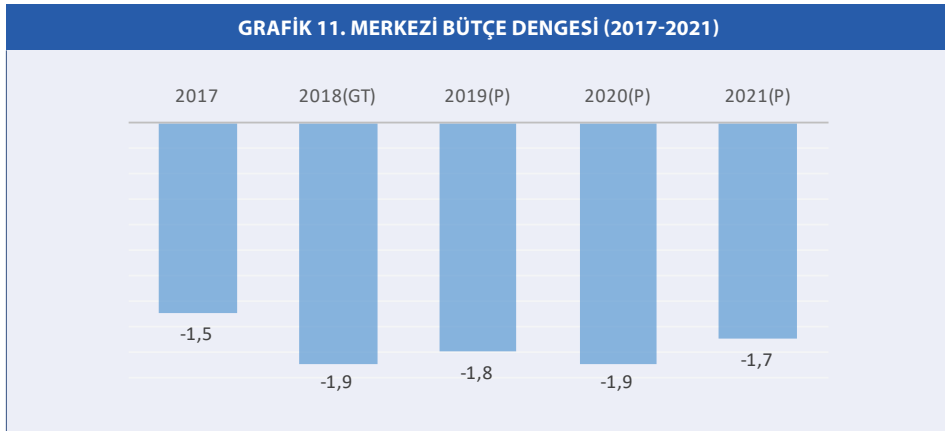
	2017	2018 (GT)	2019 (P)	2020 (P)	2021 (P)
Gelirler	33,1	32,7	32,0	31,8	31,5
Vergiler	17,7	17,2	17,4	17,6	17,9
Vergi Dışı Normal Gelirler	1,5	1,9	1,4	1,4	1,4
Faktör Gelirleri	4,7	4,5	4,5	3,9	3,6
Sosyal Fonlar	9,0	8,9	8,5	8,5	8,3
Özelleştirme Gelirleri	0,2	0,2	0,2	0,4	0,3
Harcamalar	34,9	35,1	33,6	33,5	33,1
Faiz Dışı Harcamalar	33,0	32,9	30,8	30,5	30,0
Cari Harcamalar	15,5	15,8	15,1	14,9	14,6
Yatırım Harcamaları	3,7	3,6	2,4	2,2	2,2
Transfer Harcamaları	15,8	15,7	16,1	16,3	16,3
Stok Değişim Fonu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faiz Harcamaları	1,9	2,2	2,8	3,0	3,1
Genel Devlet Dengesi	-1,8	-2,4	-1,6	-1,7	-1,6
Faiz Giderleri Hariç Denge	0,1	-0,2	1,2	1,3	1,5
Özelleştirme Giderleri Hariç Denge	-2,0	-2,6	-1,8	-2,1	-1,9
Faiz Giderleri ve Özelleştirme Gelirleri Hariç Denge	-0,1	-0,4	1,0	0,9	1,2
AB Tanımlı Genel Devlet Borç Stoku	28,3	31,1	28,5	28,2	27,2

Kaynak: YEP (2019-2021)

Not: GT: Gerçekleşme Tahmini, P: Program

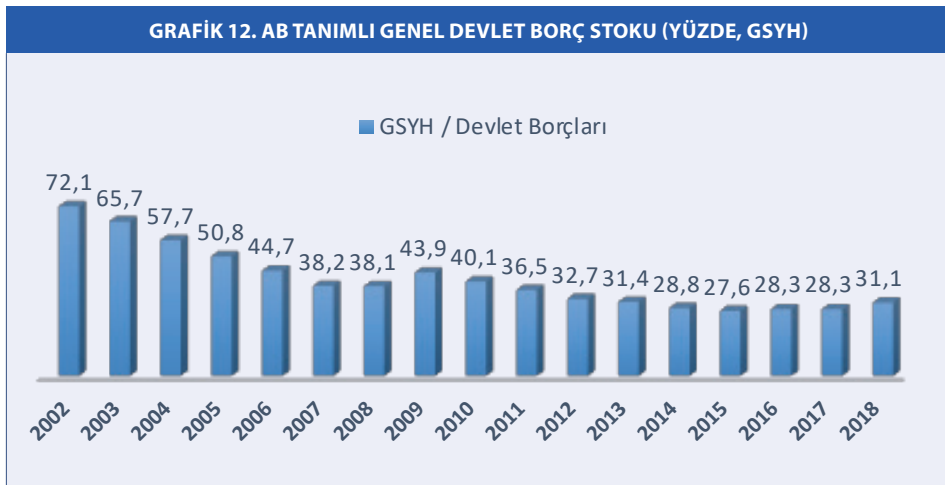
Merkezi bütçe açığının GSYH'ye oranının 2018'de bir önceki yıla göre artacağı tahmin edilirken oranın 2021 itibarıyla yüzde 1,7'ye çekilmesi hedeflenmektedir (Grafik 11). Genel olarak kamunun 2018'den başlayarak bütçe disiplini sağlamak amacıyla 2019-2021 döneminde daha sıkı bir maliye politikası uygulayacağı ortaya çıkmaktadır.

Grafik 12'de Türkiye'nin 2002-2018 arasındaki AB tanımlı borç yükünün GSYH'ye oranı görülmektedir. AB'nin 1991'den itibaren benimsediği Maastricht Kriterleri'ne göre yüzde 60'tan düşük olması şartını Türkiye 2004'ten beri sağlamaktadır. Ancak AB ülkelerinin Maastricht Kriterleri'ne uygunluğuna bakıldığında bu oranın birçoğu tarafından karşılanamadığı görülmektedir. Grafik 13'te Türkiye'nin AB tanımlı borç oranında iyi bir seviyede olduğu ve 2021'e doğru bu oranın daha da düşük bir düzeye geleceği öngörülmektedir. AB ortalamasının yüzde 81 olduğu bu oranın İngiltere, Fransa, ABD ve Japonya gibi ülkelerde daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

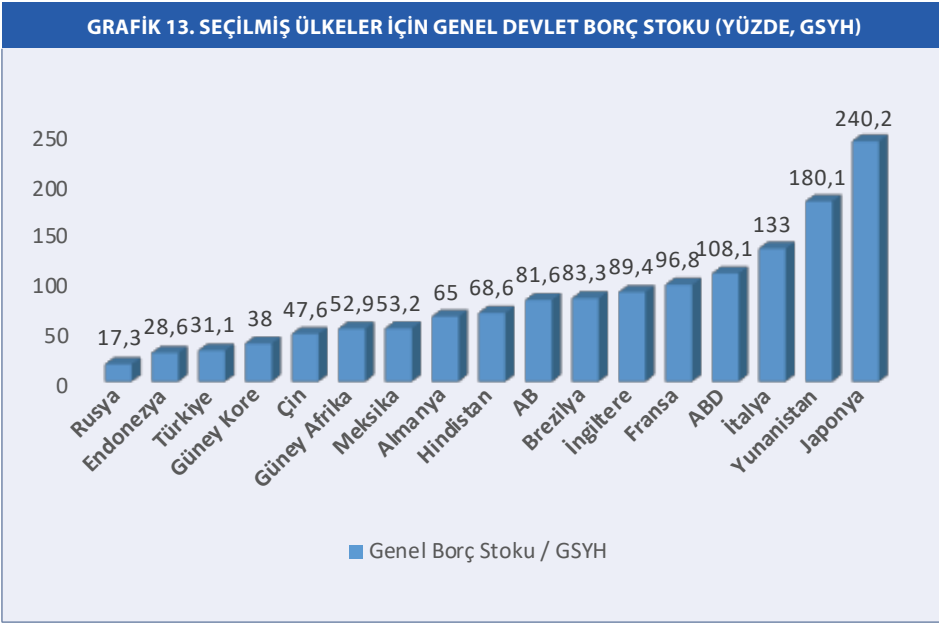

Kaynak: YEP (2019-2021)

Not: GT: Gerçekleşme Tahmini, P: Program

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı

Kaynak: IMF ve Dünya Bankası

YEP'te her ne kadar mali disipline önemli vurgular yapılsa da ekonominin dengeleme sürecinin reel sektöre en az zarar verecek şekilde geçilebilmesi için bütçeyi aşırı derecede yormayacak bazı teşviklerin de dönemsel olarak kullanılacağı ilgili bakanlıklar tarafından vurgulanmaktadır. Örneğin hükümet Kasım'da vergi indirim ve teşvik paketlerini hayata geçirmiştir. 1 Kasım 2018-31 Ocak 2019 arasında geçerli olacak şekilde hazırlanan teşvik paketi ticari araçlar ve mobilyada yüzde 18'lere varan vergi indirimlerini içermesinin yanında konut alımlarında da yüksek oranlı vergi indirimlerini kapsamaktadır. Katma Değer Vergisi (KDV) tapu harçlarında yüzde 4'ten yüzde 3'e, mobilyada yüzde 18'den yüzde 8'e, beyaz eşyada Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) yüzde sıfıra, KDV ticari araçlarda yüzde 18'den yüzde 1'e indirilmiştir. Böylece Ağustos ve Eylül'de yaşanan ani kur hareketlerinden zarar gören özel sektörün desteklenmesi yolunda olumlu bir yansıma oluşturmuştur. Ayrıca 2018'de alınan önlemler arasında yer alan kolay kredi imkanları özel sektörün likidite açısından kısmi bir rahatlama yaşamasına katkı sunmuştur.

KRONOLOJİ: 2018'DE EKONOMİ	
3 Ocak	Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre enflasyon geçen yıl yüzde 11,92 oldu. Aralık'ta TÜFE yüzde 0,69 arttı.
12 Ocak	TCMB Kasım cari işlemler dengesi verilerini açıkladı. Kasım 2017'de cari işlemler açığı 4,2 milyar dolar oldu.
15 Ocak	TÜİK verilerine göre Ekim 2017'de işsizlik oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,5 puan azalarak yüzde 10,3 seviyesinde gerçekleşti.
18 Ocak	TCMB Para Politikası Kurulu (PPK) bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını sabit tuttu. Gecelik faiz oranları marjinal fonlama oranı yüzde 9,25 ve Merkez Bankası borçlanma faiz oranı da yüzde 7,25 oldu. Bir haftalık repo ihale faiz oranı yüzde 8 oldu. Geç Likidite Penceresi (GLP) faiz oranları da bankalar arası gecelik vadede uygulanan Merkez Bankası borçlanma faiz oranı yüzde sıfır ve borç verme faiz oranı yüzde 12,75 olarak belirlendi. İhtiyaç halinde ilave sıkılaştırılmaya gidileceği kararlaştırıldı.
20 Ocak	Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Türkiye'nin yabancı para cinsinden kredi notunu "BB+" seviyesinde teyit etti. Fitch Türkiye ekonomisinin 2019'da yüzde 4,7 büyüyebileceğini duyurdu.
31 Ocak	Turizm geliri 2017'nin 4. çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 27,7 artarak 6,1 milyar dolar oldu.
1 Şubat	Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre Ocak'ta ihracat geçen yılın aynı ayına göre yüzde 16,3 artarak 12,18 milyar dolar oldu. Böylece ihracat rakamlarında en yüksek üçüncü Ocak rakamlarına ulaşıldı. Son on iki aylık dönemde ise ihracat yüzde 10,1 artarak 158,4 milyar dolar seviyesine geldi. FED yılın ilk Açık Piyasa Komitesi (FOMC) toplantısında beklentilere paralel olarak faiz oranlarında değişikliğe gitmedi.
5 Şubat	TÜFE Ocak'ta yüzde 1,02, ÜFE yüzde 0,99 artış gösterdi. Yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 11,23, üretici fiyatlarında yüzde 12,14 oldu. TİM verilerine göre 2017 Aralık ihracatı tüm Aralık ihracatları içerisinde en yüksek seviyeye ulaşırken 2017 Aralık ithalatı da 2013 Aralık'tan bu yana en yüksek seviyeye ulaştı.
6 Şubat	Dünya Altın Konseyi (WGC) verilerine göre Türkiye 564,8 tonluk altın rezervi ile Hindistan'ın önüne geçerek dünya altın rezervleri sıralamasında ilk 10'a girdi.
15 Şubat	TÜİK verilerine göre Türkiye'de işsizlik oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,8 puanlık düşüş ile yüzde 10,3 seviyesine geriledi.
28 Şubat	TÜİK ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı iş birliğiyle oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre Türkiye'nin ihracatı Ocak'ta geçen yılın aynı ayına göre yüzde 10,7 artarak 12,45 milyar dolara yükseldi.
5 Mart	TÜFE Şubat'ta bir önceki aya göre yüzde 0,73, ÜFE yüzde 2,68 arttı. Şubat itibarıyla yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 10,26, üretici fiyatlarında yüzde 13,71 oldu.
7 Mart	TCMB PPK Mart toplantısında politika faizini yüzde 8'de, faiz koridorunun alt ve üst bandını ise sırasıyla yüzde 7,25 ve yüzde 9,25 düzeyinde sabit tuttu.
8 Mart	Moody's Türkiye'nin uzun vadeli kredi tahvil notunu Ba1'den Ba2'ye düşürdü. Kredi notu görünümünü negatiften durağana çevirdi.
13 Mart	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu'nda bir önceki rapora göre Türkiye'nin büyüme tahminini 2017 için yüzde 6,1'den yüzde 6,9'a, 2018 için yüzde 4,9'dan yüzde 5,3'e ve 2019 için de yüzde 4,7'den yüzde 5,1'e yükseltti.
15 Mart	TÜİK verilerine göre Türkiye'de işsizlik oranı Aralık'ta bir önceki yılın aynı ayına göre 2,3 puanlık azalışla yüzde 10,4 seviyesine geriledi.
21 Mart	Yılın ilk çeyreğinde FED politika faiz oranını 25 baz puan artırdı. Böylelikle politika faizi yüzde 1,50-1,75 seviyesine yükselmiş oldu.
22 Mart	TCMB tarafından açıklanan Mart'a ilişkin İktisadi Yönelim ve Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE) bir önceki aya göre 1,1 puan artarak 111,9 seviyesine yükseldi.
23 Mart	TÜİK verilerine göre Türkiye'de işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre değişmeyerek yüzde 10,9 olarak gerçekleşti.

*Bukronolojide yer alan haberler T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, TCMB, TÜİK, Anadolu Ajansı, *Dünya* gazetesi ve Bloomberg HT'nin internet sitelerinden derlenerek hazırlanmıştır.

28 Mart	TCMB tarafından açıklanan Şubat 2018 dönemine ilişkin Uluslararası Rezervler ve Döviz Likidite verilerine göre TCMB'nin resmi rezerv varlıkları bir önceki aya göre yüzde 0,6 azalarak 114,6 milyar dolar düzeyinde gerçekleşti. Bu dönemde alt kalemler itibarıyla döviz varlıkları bir önceki aya göre yüzde 0,6 azalarak 87,9 milyar dolar, altın cinsinden rezerv varlıkları ise yüzde 0,8 oranında azalarak 25,1 milyar dolar oldu.
30 Mart	TÜİK ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı iş birliği ile oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre ihracat 2018 Şubat'ta, 2017'nin aynı ayına göre yüzde 9 artarak 13,17 milyar dolar, ithalat da yüzde 19,6 artarak 18,93 milyar dolar olarak gerçekleşti.
3 Nisan	TÜFE Mart'ta bir önceki aya göre yüzde 0,99, ÜFE yüzde 1,54 arttı. Mart itibarıyla yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 10,23, üretici fiyatlarında yüzde 14,28 oldu. AB Komisyonu'nun 2018 bahar dönemi "Avrupa Ekonomik Tahminleri" raporunda Türkiye ekonomisinin 2018 sonunda yüzde 4,7 ve 2019 sonunda yüzde 4,2 seviyesinde büyüme kaydetmesinin beklendiği belirtildi.
11 Nisan	TCMB verilerine göre Türkiye'nin cari işlemler açığı Şubat'ta 4,1 milyar dolar olarak gerçekleşti. Bunun sonucunda on iki aylık cari işlemler açığı 53,3 milyar dolar oldu.
16 Nisan	TÜİK verilerine göre Ocak'ta işsizlik oranı bir önceki yılın aynı ayına göre 2,2 puan düşüş kaydederek yüzde 10,8'e geriledi.
17 Nisan	Uluslararası Para Fonu (IMF) Türkiye'nin 2018 ekonomik büyüme beklentisini yüzde 4,4'e yükseltirken 2019 beklentisini de yüzde 4'e çekti.
26 Nisan	TCMB PPK bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını yüzde 8 seviyesinde sabit tuttu. Ancak Merkez Bankası GLP borç verme faiz oranını yüzde 12,75'ten yüzde 13,50 seviyesine çıkardı.
30 Nisan	TCMB Enflasyon Raporu 2017-2 açıklandı. TCMB Başkanı Murat Çetinkaya –enflasyonu düşürmeye odaklı ve sıkı bir politika duruşu altında– enflasyonun 2018 sonunda yüzde 8,4 olarak gerçekleşeceğini, 2019 sonunda ise yüzde 6,5'e geriledikten sonra orta vadede yüzde 5 düzeyinde istikrar kazanacağını öngördüklerini açıkladı.
1 Mayıs	IMF'in Türkiye ile ilgili 4. Madde Konsültasyon Raporu yayımlandı. Raporda 2016'daki darbe girişiminin ardından Türkiye ekonomisinin 2017'de güçlü şekilde toparlandığı vurgulandı.
2 Mayıs	FED Mayıs toplantısında politika faizini değiştirmeyerek 1,50-1,75 aralığında sabit tuttu. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standart&Poor's (S&P) Türkiye'nin yabancı para cinsinden kredi notunu "BB"den "BB-"ye, yerli para cinsinden notunu "BB+"dan "BB"ye düşürdüğünü, görünümünün "durağan" olduğunu bildirdi.
3 Mayıs	TÜFE Nisan'da yüzde 1,87, ÜFE yüzde 2,60 arttı. Nisan itibarıyla yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 10,85, üretici fiyatlarında yüzde 16,37 oldu.
15 Mayıs	TÜİK verilerine göre 2018 Şubat'ta işsizlik oranı 2 puanlık azalışla yüzde 10,6 seviyesine geriledi.
26 Mayıs	TCMB ihracatçıya destek olmak amacıyla reeskont kredilerinde kuru sabitledi. 25 Mayıs 2018'den önce kullanılan ve 31 Temmuz 2018'e (dahil) kadar vadesi dolacak olan ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredilerinin vadesinde ödenmesi halinde kredi kullanım tarihindeki işlem kuru sabitleme kurunun, yüksek olması durumunda ise kredi geri ödemesinde kredi kullanım tarihindeki işlem kurunun esas alınmasına karar verildi.
28 Mayıs	TCMB para politikası operasyonel çerçevesine ilişkin sadeleştirme hamlesiyle bir buçuk yıl aradan sonra haftalık repo ihalelerine geri dönerek bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı MB politika faizi olacağını, bu oranın mevcut fonlama faizine (yüzde 16,50) eşitleneceğini duyurdu.
4 Haziran	TÜFE Mayıs'ta bir önceki aya göre yüzde 1,62, ÜFE yüzde 3,79 arttı. ÜFE aylık yüzde 3,79, yıllık yüzde 20,16'lık oranıyla 2003'ten bu yana en yüksek seviyeye ulaştı. Yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 12,15, üretici fiyatlarında yüzde 15,80 oldu.
5 Haziran	Dünya Bankası, Küresel Ekonomik Beklentiler (KEB) Raporu'nda Türkiye ekonomisinin bu yıl yüzde 4,5, gelecek iki sene yüzde 4 büyümesinin beklendiğini açıkladı
7 Haziran	TCMB PPK politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını yüzde 16,50'den yüzde 17,75'e yükseltti.
13 Haziran	FED politika faizini 25 baz puan artırarak yüzde 1,50-1,75 aralığından yüzde 1,75-2,00 aralığına çıkarma kararı aldı.

18 Haziran	TÜİK verilerine göre işsizlik oranı Mart'ta geçen yılın aynı dönemine göre 1,6 puan azalarak yüzde 10,1'e geriledi. Böylece işsizlik oranı Mayıs 2016'dan sonra en düşük seviyeye ulaştı.
30 Haziran	TCMB, TL cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanacak aylık azami akdi faiz oranını yüzde 2,02, aylık azami gecikme faiz oranını yüzde 2,52, yabancı para cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanacak aylık azami akdi faiz oranını yüzde 1,62 ve aylık azami gecikme faiz oranını da yüzde 2,12 olarak belirledi.
3 Temmuz	TÜFE Haziran'da yüzde 2,61, ÜFE yüzde 3,03 arttı. Yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 15,39, üretici fiyatlarında yüzde 23,71 oldu.
9 Temmuz	703 sayılı KHK kapsamında yapılan değişiklikle Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) başkanı, ikinci başkanı, başkan vekili ve üyelerinin cumhurbaşkanı tarafından atanacağı kararlaştırıldı. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) başkan ve üyeleri de cumhurbaşkanı tarafından atanacak.
11 Temmuz	TÜİK Mayıs'a ilişkin dış ticaret endekslerini açıkladı. Buna göre ihracat birim değer endeksi Mayıs'ta yıllık bazda yüzde 4,9, ithalat birim değer endeksi yüzde 7,7 artış gösterdi.
13 Temmuz	Kredi derecelendirme kuruluşu Fitch, Türkiye'nin kredi notunu "BB+"dan "BB" seviyesine indirdi, not görünümünün negatif olduğunu duyurdu.
16 Temmuz	TÜİK verilerine göre Nisan'da işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre 0,9 puan azalarak yüzde 9,6 olarak gerçekleşti. İşsizlik oranı böylece 2016 Mayıs'tan bu yana ilk kez tek haneli rakamlara gerilemiş oldu.
24 Temmuz	TCMB PPK faiz kararlarını açıkladı. PPK politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranının yüzde 17,75 düzeyinde sabit tutulmasına karar verdi.
31 Temmuz	Turizm geliri 2018 2. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 30,1 artarak 7,04 milyar dolar oldu. TÜİK geçici dış ticaret verilerine göre ihracat Haziran'da geçen yılın aynı ayına göre yüzde 1,3 azalarak 12,95 milyar dolar olurken ithalat yüzde 3,8 azalarak 18,45 milyar dolar olarak gerçekleşti. TCMB Başkanı Murat Çetinkaya "Enflasyon Raporu 2018-3"ün tanıtımı amacıyla toplantı düzenledi. Toplantıda "Enflasyonun 2018 sonunda yüzde 8,4 olan tahminin yüzde 13,4 olarak gerçekleşeceği, 2019 sonunda yüzde 9,3'e, 2020 yıl sonunda da yüzde 6,7'ye geriledikten sonra orta vadede yüzde 5 düzeyinde istikrar kazanacağı" açıklandı.
3 Ağustos	TÜFE Temmuz'da bir önceki aya göre yüzde 0,55, ÜFE yüzde 1,77 arttı. Yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 15,85, üretici fiyatlarında yüzde 25 oldu.
6 Ağustos	TCMB rezerv opsiyonu mekanizması kapsamında döviz imkan oranı üst sınırını yüzde 45'ten yüzde 40'a indirdi.
13 Ağustos	TCMB TL zorunlu karşılık oranlarını tüm vade dilimlerinde 250 baz puan, yabancı para diğer yükümlülükler zorunlu karşılık oranlarını 400 baz puan indirdi. TCMB Finansal Piyasalara Yönelik Duyurusu'nda finansal spekülasyonlara yönelik olarak 10 maddelik bir açıklama yaptı. Açıklamaya göre TL likidite yönetimi ve döviz likidite yönetimine yönelik yeni tedbirlerin alındığı bildirildi. Daha sonra yapılan açıklamada ise piyasalara 10 milyar TL ve 6 milyar dolar kaynak sağlandığı duyuruldu.
14 Ağustos	BDDK swap işlemlerinde öz kaynak sınırının yüzde 50'den yüzde 25'e çekileceğini duyurdu. BDDK finansal spekülasyonlara karşı Türkiye'deki AVM'lerin üçte ikisi ile turizm ve fuarcılık sektörleri için döviz kurunu sabitledi. BOTAŞ ise 14 Haziran'dan itibaren 1 Eylül'e kadar geçerli olmak üzere elektrik üretim amaçlı doğal gaz fiyatlarında dolar kurunu 6,5 lira olarak belirledi.
15 Ağustos	TÜİK verilerine göre Mayıs'ta işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre 0,5 puanlık bir azalışla yüzde 9,7 seviyesinde gerçekleşti. Maliye Bakanlığı Temmuz ile Ocak-temmuz dönemine ilişkin bütçe uygulama sonuçlarını açıkladı. Temmuz'da bütçe gelirleri geçen yılın aynı ayına göre yüzde 18,1 artarak 415,4 milyar lira, bütçe giderleri ise yüzde 22,5 yükselerek 460,4 milyar lira olarak gerçekleşti. SPK 3 Eylül 2018'e kadar foreks piyasalarında 1:10 olarak uygulanan kaldıraç oranının 1:1 olarak uygulanmasına karar verdi.
17 Ağustos	Moody's Türkiye'nin kredi notunu "Ba2"den "Ba3"e düşürdü ve not görünümünü durağandan negatife çevirdi.

20 Ağustos	TCMB ve QCB (Katar Merkez Bankası) arasında ikili bir para takası (swap) anlaşması imzalandı. Söz konusu anlaşma 3 milyar dolar karşılığı TL ve Katar riyalı cinsinden yapıldı.
29 Ağustos	TCMB gecelik vadedeki işlemlerde bankaların borç alabilme limitlerini 13 Ağustos öncesi limitlerinin iki katına çıkardı.
31 Ağustos	TCMB bünyesinde gerçekleştirilen TL uzlaşma vadeli döviz satım ihalelerinin Borsa İstanbul A.Ş. (BİST) nezdinde faaliyet gösteren Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'nda da (VİOP) işlem gerçekleştirilebileceğini ilan etti. TCMB TL ve döviz likidite yönetimindeki etkinliğin artırılması amacıyla banka bünyesinde döviz karşılığı TL swap piyasasının açılmasına karar verdi.
3 Eylül	TÜFE Ağustos'ta aylık bazda yüzde 2,30, ÜFE yüzde 6,60 arttı. Yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 17,90, üretici fiyatlarında yüzde 32,13 oldu.
10 Eylül	TÜİK verilerine göre GSYH zincirlenmiş hacim endeksli olarak 2017'de bir önceki yıla göre yüzde 7,4 arttı.
13 Eylül	TCMB PPK açıklamasına göre politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 17,75'ten yüzde 24'e yükseltildi.
16 Eylül	TCMB 1 Ekim 2018'de geçerli olmak üzere TL cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanacak aylık azami akdi faiz oranını yüzde 1,80, aylık azami gecikme faiz oranını ise yüzde 2,30 olarak belirledi.
17 Eylül	TÜİK verilerine göre Haziran'da işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre değişmeyerek yüzde 10,2 seviyesinde gerçekleşti.
18 Eylül	TCMB TL'yi teşvik etmek ve bankalara destek olmak için TL zorunlu karşılık oranlarında ödenen faizi yüzde 7'den yüzde 13'e yükseltti.
24 Eylül	TCMB 23-25 Eylül 2018 arasında düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatına Üye Ülkeler Merkez Bankaları ve Para Otoriteleri Toplantısı'na ev sahipliği yaptı.
25 Eylül	Moody's Türkiye'nin uzun vadeli yabancı para cinsinden banka mevduatları için ülke tavanı notunu B1'den B2'ye indirdi.
28 Eylül	TÜİK geçici dış ticaret verilerine göre ihracat Ağustos'ta geçen yılın aynı ayına göre yüzde 6,5 artarak 12,38 milyar dolar olurken ithalat yüzde 22,7 azalarak 14,80 milyar dolar olarak gerçekleşti. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2017 Ağustos'ta yüzde 69,1 iken 2018 Ağustos'ta ise yüzde 83,6'ya yükseldi.
1 Ekim	TİM verilerine göre Eylül'de ihracat bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 12,7 artarak 19,63 milyar dolar oldu.
3 Ekim	TÜFE Eylül'de yüzde 6,30, ÜFE yüzde 10,88 arttı. Yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 24,52, üretici fiyatlarında yüzde 46,15 oldu.
8 Ekim	Ticaret Bakanlığı haksız fiyat artışlarının denetlenmesi hakkında Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğe ekleme yaptı. Buna göre ilgili yönetmeliğe "Girdi maliyeti ve döviz kuru artışı gibi fiyat değişimlerinden etkilenmemesine rağmen bu durumlardan etkileniyormuş gibi hareket ederek tüketicieye sunulan mal veya hizmetin satış fiyatında haklı bir gerekçe olmaksızın artış yapmak" şeklinde bir bent eklendi.
9 Ekim	IMF, Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda küresel büyüme beklentilerini yükselen riskler nedeniyle yüzde 0,2 puan indirdiğini açıkladı. Türkiye'ye yönelik büyüme beklentisini bu yıl için yüzde 3,5 ve 2019 için de yüzde 0,4 olarak revize etti.
10 Ekim	TÜİK'in Ağustos'a ilişkin dış ticaret endekslerine göre ihracat birim değer endeksi Ağustos'ta bir önceki yılın aynı ayına göre 0,6 puan azalırken ithalat birim değer endeksi aynı dönemde yüzde 4,3 arttı.
11 Ekim	Cari işlemler dengesi Ağustos'ta 2,5 milyar dolar fazla verdi. Böylece on iki aylık cari işlemler açığı 51,12 milyar dolara geriledi.
15 Ekim	TÜİK verilerine göre Temmuz'da işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre 0,1 puanlık artışla yüzde 10,8 seviyesinde gerçekleşti. Hazine ve Maliye Bakanlığınca Eylül ile Ocak-Eylül dönemine ilişkin bütçe uygulama sonuçları açıklandı. Eylül'de bütçe gelirleri geçen yılın aynı ayına göre yüzde 27,4 artarak 61,1 milyar lira, bütçe giderleri ise yüzde 23,3 yükselerek 67 milyar lira olarak gerçekleşti.

19 Ekim	Türkiye'nin en büyük doğrudan dış yatırımcısı olan SOCAR 6,3 milyar dolarlık yatırımla gerçekleştirdiği STAR Rafinerisi'nin açışını gerçekleştirdi. Türkiye'nin petrol ürün ihtiyacını büyük oranda karşılayacak olan rafineri yıllık 10 milyon ton ham petrol işletme kapasitesine sahiptir.
25 Ekim	TCMB PPK politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranının yüzde 24 düzeyinde sabit tutulmasına karar verdi.
31 Ekim	TÜİK Eylül'e ilişkin dış ticaret endekslerini açıkladı. Buna göre ihracat Eylül'de geçen yılın aynı ayına göre yüzde 22,4 artarak 14,45 milyar dolar olurken ithalat ise yüzde 18,3 azalarak 16,32 milyar dolar olarak gerçekleşti. Böylelikle Eylül'de ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 59,1'den yüzde 88,5'e yükselmiş oldu. Turizm geliri 3. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 1 artarak 11,50 milyar dolar oldu. Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre "Enflasyonla Topyekun Mücadele"ye destek kapsamında dört sektörde (beyaz eşya, otomotiv, konut ve mobilya) ÖTV ve KDV indirimlerine gidileceği açıklandı.
1 Kasım	TCMB 2018 yıl sonu enflasyon tahminini yüzde 13,4'ten yüzde 23,5'e, 2019 için de yüzde 10'dan yüzde 15,2'ye yükseltti. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) Türkiye için büyüme tahminlerini 2018 için yüzde 4,4'ten yüzde 3,6'ya, 2019 için ise yüzde 4,2'den yüzde 1'e düşürdü.
5 Kasım	TÜFE Ekim'de bir önceki aya göre yüzde 2,67, ÜFE yüzde 0,91 artış gösterdi. Yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 25,24, üretici fiyatlarında yüzde 45,01 oldu.
8 Kasım	Moody's Türkiye ekonomisinin büyük ihtimalle resesyona girdiğini belirtti. IMF, Türkiye için ekonomik büyüme tahminini revize etti. IMF bu yıl yüzde 3,5 olacağını tahmin ettiği büyüme oranının 2019'da yüzde 0,4'e gerileyeceğini, 2020'de ise yüzde 2,6 olarak gerçekleşeceğini ve toparlanacağını kaydetti.
12 Kasım	Cari işlemler dengesi Eylül'de 1,83 milyar dolar fazla verdi. Bunun sonucunda on iki aylık cari işlemler açığı 46,05 milyar dolara geriledi.
15 Kasım	TÜİK verilerine göre Ağustos işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre 0,5 puanlık bir artışla yüzde 11,1 seviyesinde gerçekleşti. Moody's Türkiye ekonomisinin 2018'de yüzde 1,5 büyümesini beklediğini, 2019'da ise yüzde 2 daralma yaşanacağını belirtti. Hazine ve Maliye Bakanlığınca Ekim ile Ocak-Ekim dönemine ilişkin bütçe sonuçlarına göre bütçe gelirleri Ekim'de 62,1 milyar lira, bütçe giderleri ise 67,5 milyar lira olarak gerçekleşti. TÜİK verilerine göre sağlık harcamaları 2017'de bir önceki yıla göre yüzde 17,4 artarak 104,11 milyar liradan 140,64 milyar liraya yükseldi.
19 Kasım	Rusya ve Türkiye'nin 2014'te mutabık kaldığı Türk Akımı Boru Hattı Projesi'nde her iki hattın da deniz kısmı yapımı tamamlandı.
21 Kasım	OECD 2018 Ekonomik Görünüm Raporu'nda Türkiye için öngörülen büyüme oranlarını yüzde 3,2'den yüzde 3,3'e yükseltti. Enflasyonun 2018'de yüzde 16,8, gelecek yıl yüzde 19,5 ve 2020'de ise yüzde 10,7 olarak gerçekleşmesini beklediğini ifade etti.
29 Kasım	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası 3,15 milyar lira büyüklüğünde varlığa dayalı menkul kıymet (VDMK) ihraç edebileceği açıklandı. Bu ihracın dayanak varlığını üç kamu ve bir özel bankanın ihraç edeceği ipotek teminatlı menkul kıymet (İTMK) ihraçların oluşturacağı kararlaştırıldı. TCMB Finansal İstikrar Raporu'nu yayımladı. Yurt içi iktisadi faaliyetlerdeki dengelenme sürecinin devam ettiği vurgulanarak dış talep ve kur gelişmelerinin ihracatı desteklemekte olduğu ve net ihracatın büyümeye katkı sağladığını ifade etti. Cari işlemler açığının da dengeli bir seyir izlediği raporda yer aldı.
30 Kasım	TÜİK ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı iş birliği ile oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre ihracat 2018 Ekim'de 2017'nin aynı ayına göre yüzde 13,01 milyar dolar, ithalat da 16,17 milyar dolar olarak gerçekleşti. Böylelikle Ekim'de ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 65,6'dan yüzde 97,2'ye yükselmiş oldu.
3 Aralık	TÜFE Kasım'da yüzde 1,44, ÜFE yüzde 2,53 düşüş kaydetti. Yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında yüzde 21,62, üretici fiyatlarında yüzde 38,54 oldu.

6 Aralık	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) bu yıl Avusturya'nın başkenti Viyana'da toplandı. OPEC toplantısı 1,2 milyon varillik üretim kesintisi kararıyla bitti.
10 Aralık	TÜİK verilerine göre GSYH zincirlenmiş hacim endeksi olarak 2018'in üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre 1,6 puan arttı.
11 Aralık	Cari işlemler dengesi Ekim'de 2,77 milyar dolar fazla verdi. Bunun sonucunda on iki aylık cari işlemler açığı 39,4 milyar dolara geriledi.
17 Aralık	TÜİK verilerine göre Eylül işsizlik oranı bir önceki yılın aynı ayına göre 0,8 puan artış kaydederek yüzde 11,4 olarak gerçekleşti.
20 Aralık	TCMB Para Politikası toplantı sonuçlarına göre enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme yaşanana kadar sıkı duruşunu koruyacağını belirterek ihtiyaç duyulması halinde ilave parasal sıkılaştırmaya gidileceğini duyurdu.
21 Aralık	SOCAR ve BP İzmir'de Batı Yarımküre'nin en büyük petrokimya yatırımını ortaklaşa kurmak üzere "Çevre Anlaşması" imzaladı.
25 Aralık	Asgari ücrete 2019 için yüzde 26,05 zam yapıldı. Böylece asgari ücret 2019'da brüt 2 bin 558 lira ve net 2 bin 20 lira oldu.

